

Legitimiteten til CSR

I lys av Kinas og Vestens handelsdiplomatiske strategier

Masteroppgave - STV 4990

Høst 2008

Skrevet av Stephan Erik Smirou

Forord

Takk til Dag Harald Claes for veiledning (Vår/Høst 2008), Helge Hveem for å sette meg i kontakt med ressurspersoner og henvisninger til gode og nyttige kilder, Daniel Bach, Morten Ougaard, Gunhild Ørstavik, Caroline D. Ditlev-Simonsen, Charlotte Bergløff for å sette meg i kontakt med ressurspersoner, Rita Elisabet Herland for gode innspill på oppgaveteksten, samt henvisning til nyttige kilder, Martin Høsøien for diskusjon og henvisning kilder, Paal Anker-Nilsen for kilder og Morten Gabrielsen for interessante og nyttige diskusjoner.

Antall ord: 22.777

Antall sider: 84

Innhold

Abstrakt	6
Kapittel 1- Innledning	7
1.1 Teoretisk perspektiv	11
1.1.1 Keohane & Nyes complex interdependence.....	11
1.1.2 Michel Dobrys politiske kriser	13
1.1.2.1 Bruk av Dorbys politiske kriser i besvarelsen	13
1.2 Besvarelsens oppbygning	15
DEL 1 – Den Vestlige sektorens logikk	18
Kapittel 2 – Corporate Social Responsibility	18
2.1 Teorier om Corporate Social Responsibility.....	19
2.1.1 Instrumentelle teorier	19
2.1.2 Politiske teorier.....	21
2.1.3 Avslutning	21
2.2 Selskapers operasjonelle lisens.....	22
2.2.1 Utformingen av CSR-idéen	22
2.2.2 CSR-bevegelsen	23
2.2.3 CSR-regimet og selskapers frivillige selvregulering.....	24
2.2.4 Avslutning	26
2.3 Forhandlingene om selskapenes operasjonelle lisens.....	26
2.3.1 Staten begrenser og oppfordrer til foretningsvirksomhet	28
2.3.2 Regjeringens interesser.....	29
2.3.3 MNSer som transnasjonale politiske aktører.....	30
2.3.4 Den Vestlige CSR-kulturen.....	32
2.3.5 Avslutning	33
Kapittel 3	35
3.1 Selskapers sosiale lisens	35
3.2 Stridighetene i Niger Deltaet og MNOSers.....	36
3.3 Konsekvenser av MNOSers tilstedeværelse i Niger-Deltaet.....	39
3.3.1 Jordleie	39
3.3.2 Forurensning.....	40
3.3.3 Mangel på oppfølging av Memorandum of Understanding	41
3.3.4 Økt nærvær av sikkerhetsstyrker i Deltaet	42
3.3.5 Brudd på menneskerettigheter?	43

3.4	China National Petroleum Company (CNCP) og Kina	44
3.4.1	Kritikk mot kinesisk handelsvirksomhet	45
3.4.2	Kinesiske selskapers utfordringer.....	46
3.4.3	Avslutning	46
3.5	Nigerianske myndigheter, MNOSers sosiale lisens og vertsamfunn.....	47
3.5.1	Selskapers overtakelse av statlig ansvar.....	48
3.6	Avslutning	50
DEL 2 – Den kinesiske sektorens logikk		51
Kapittel 4 - Kinesiske selskapers operasjonelle lisens		51
4.1	USA og Kinas handelsinteresser i Afrika.....	51
4.2	Dynamikken i det internasjonale markedet	53
4.2.1	Dannelsen av OPEC og endring av relasjonen mellom aktørene	55
4.2.3	Avslutning	56
4.3	Kinas Afrikapolitikk.....	56
4.3.1	Kinesisk handelsdiplomati.....	57
4.3.2	Konsekvenser av Kinas handelsdiplomatiske strategi for Afrika.....	58
4.3.3	Avslutning	59
4.4	Vestlig kondisjonalitet.....	59
4.4.1	Konsekvensene av Vestlig kondisjonalitet for Afrika	60
4.4.2	USAs African Growth and Opportunity Act (AGOA).....	61
4.4.3	USAs Nasjonale sikkerhetsinteresser i Afrika.....	62
4.4.4	Avslutning	63
4.5	Washington konsensus versus Beijing konsensus	64
4.5.1	Kinas og USAs Afrikapolitikk	65
4.5.2	Å intervenere eller å ikke intervenere	66
4.6	Avslutning	67
Kapittel 5 - Kinas handelsstrategier og implikasjoner for den Vestlige operasjonelle lisensen		69
5.1	Den politiske krisen til CSR-kulturen	69
5.2	Den myke makten til Kinas handelsdiplomatiske strategi.....	72
5.3	Den politiske krisen til ikke-interveneringspolitikken	74
5.4	Konklusjon	75
Kilder.....		79

Abstrakt

Denne besvarelsen diskuterer legitimiteten til bruken av Corporate Social Responsibility (CSR) ved å belyse hvordan Kinas innpass på det afrikanske markedet utfordrer Vestlige selskapers operasjonelle lisens. Vestlige selskaper får legitimitet for sitt virke ved å svare overfor good governance-agendaen som råder i de Vestlig dominerte internasjonale maktstrukturene. Selskaper svarer også til vertsamfunnene de operer i gjennom deres sosiale lisens. En casestudie fra Nigeria viser at det er et sprik mellom den Vestlige operasjonelle og den sosiale lisensen. Dette spriket synes å bli forsterket gjennom Kinas innpass på det afrikanske markedet gjennom Kinas Afrikapolitikk. Den kinesiske operasjonelle lisensen overfor Afrika skiller seg ut i fra den Vestlige gjennom at disse heller svarer til afrikanske statsledere interesser fremfor CSR-bevegelsen. Kinas ikke-interveneringspolitikk i Afrika, har virket tiltalende for mange afrikanske ledere som i flere tiår har vært bundet opp til den Vestlig handelspolitikken krav om reformer av deres markeder og institusjoner. Afrikanske stater har også øynet en mulighet til å utvide flyten av Utenlandske Direkte Investeringer (UDI) til sine respektive økonomier gjennom Kinas innpass. Ettersom kinesiske selskaper ikke trenger å ta de samme hensynene til CSR som Vestlige selskaper og har tilgang på billig arbeidskraft, er dette med på å skaffe kinesiske handelsaktører et økonomisk konkurransefortrinn i forhold til Vestlige selskaper. Som et resultat av dette, undergraves Vestens good governance-prinsipper av staters og selskapers økonomiske interesser. Mye kan derfor tyde på at Kinas strategi har skapt en politisk krise i den Vestlige good governance-strategien og er med på å utfordre legitimiteten til den Vestlige operasjonelle lisensen.

Kapittel 1- Innledning

Corporate Social Responsibility (CSR) gir Vestlige selskaper legitimitet for deres virke overfor det internasjonale samfunnet. Dette kalles for den operasjonelle lisensen til Vestlige selskaper. Den skiller seg ut fra selskapers sosiale lisens som legitimerer deres virke blant befolkningen i sine vertsamfunn.

I denne besvarelsen diskuteres legitimiteten til bruken av *Corporate Social Responsibility* (CSR) gjennom å se på CSR som en Vestlig handelsdiplomatisk strategi. CSR vil her bli sett på som en strategi for å få gjennomslag for både selskaper og staters handelsinteresser. Selskapenes promotering av sitt samfunnsansvar kan gi et inntrykk av at CSR vokser frem på et selskapsnivå. I realiteten er selve utformingen av CSR mye mer kompleks, og foregår gjennom samhandlingen mellom statlige og ikke-statlige aktører. Mye tyder også på at CSR brukes av stater for å fremme sine handelsinteresser. I besvarelsen vil derfor dynamikken mellom disse aktørenes handelsinteresser være gjenstand for analyse.

For å foreta en slik analyse, har jeg valgt en casestudie av to multinasjonale oljeselskaper (MNOS), Chevron og China National Petroleum Company (CNPC) sitt virke i Nigerias Niger-Delta, der samspillet mellom selskapene, vertstaten og vertsamfunnene blir analysert. Deretter analyseres selskapenes hjemstater, USA og Kina, handelsinteresser og -strategier i forhold til Afrika og Nigeria for å undersøke hvilken rolle CSR spiller i deres handelsdiplomatisk strategier.

Det internasjonale markedet domineres i dag av en Vestlig good governance-agenda, der demokrati blir ansett for å skape nødvendige forutsetninger for et effektivt marked (Smukkestad 1998, Potter 2000:379-381). Disse verdiene fremmer frihandel, åpne handelsgrenser og Vestlige demokratiske verdier. Denne politikken er basert på idealer som hevder at det er mulig å skape fred gjennom demokrati og frihandel (Lamy 2005:207) og har manifestert seg gjennom Verdenbankens og IMF's strukturalpassningsprogrammer (SAP). Slike programmer stiller krav om makroøkonomiske reformer som liberaliserings av markedet og reduksjon i offentlige

budsjetter (Smukkestad 1998:114-116). Vestlige stater har gjennom bilaterale avtaler med utviklingsland også stilt krav i bytte mot utenlandske direkte investeringer (UDI). I besvarelsen blir dette omtalt som Vestlig *kondisjonalitet* eller *vilkårspolitikk* og kjennetegner den Vestlige handelsdiplomatiske strategien.

Effektene av Vestlig vilkårspolitikk har påvirket de berørte samfunnene og det politiske livet, spesielt i afrikanske land (Smukkestad 1998). Et eksempel på dette er hvordan Vestlige staters tilgang til Niger-Deltaets oljeproduksjonen i Niger-Delta har forsterket stridigheter voldelige stridigheter i regionen (HRW 2005, Watts 2007, Zalik 2004). Et annet eksempel er hvordan oljeproduksjon har bidratt til økte voldelige stridigheter mellom vertsamfunn, ulike etniske grupper og mellom staten og befolkningen, grunnet en kamp om kontroll over oljeressursene (Watts 2007, Zalik 2004, Ifeka 2001). Inntektene fra oljeproduksjonen har gjort det mulig for nigerianske eliter å berike seg på bekostning av befolkningen som blir fattigere og fattigere (Watts 2007, Zalik 2004, Taylor 2007, Obi 2008). Dette vises gjennom at 80 % av oljeinntektene kun tilfaller 1 % av befolkningen (Taylor 2007:634).

Liberaliseringen av det nigerianske markedet har også bidratt til at lokalbefolkningen i Niger-Deltaet har mistet sitt selvbergende livsgrunnlag på grunn av store miljødelegger i regionen. Som konsekvens har dette bidratt til 75 % arbeidsledighet blant befolkningen (Thompson 2004). I tillegg viser flere observatører til at oljeproduksjonen har bidratt til økte inter-etniske stridigheter (Watts 2007, Ifeka 2001, Zalik 2004). Dette er kun ett av flere eksempler som tyder på at neoliberal politikk ikke nødvendigvis fremmer demokrati og skaper fred gjennom frihandel. Ifølge Lamy skyldes dette blant annet at neoliberalistiske universelle idealene blir overstyrt av staters nasjonale- og økonomiske interesser (Lamy 2005:207). Good Governance har derfor blitt ansett på som en legitimering av staters ervervelse av utenlandske eiendeler gjennom selskaper (Lamy 2005).

I motsetning til Vestlige stater, har Kina benyttet seg av en *vilkårsløs ikke-intervenerings politikk* som har harmonisert med afrikanske statslederes økonomiske og politiske interesser (Alden 2007). I besvarelsen blir dette betraktet som Kinas handlesdiplomatiske strategi. Alden viser til at Kina har brukt denne strategien overfor

Afrika for å få innpass på det internasjonale markedet som domineres av Vestlige stater og selskaper (Alden 2007). Bruken av en slik handelsdiplomatiske strategi har bidratt til kinesiske selskaper i dag dominerer service- og tjenestesektoren i Afrika og utfordrer derfor Vestlige staters økonomiske interesser (Alden 2007). Kinas *vilkårsløse* handelsstrategi bidrar også til opprettholdelse av Nigerias politiske struktur. Forskjellen mellom Vestens og Beijings handelsstrategi, er at Vestlige staters *vilkår*, tar sikte på å implementere demokratiske styringsprinsipper og verdier i afrikanske land, altså gjennom Good Governance.

Kinas ”sene” innpass på det internasjonale markedet har skapt forstyrrelser i det internasjonale samfunnets fokus på selskapenes samfunnsansvar, gjennom at Kina har virket nærmest ”immun” mot kravet om samfunnsansvarlig praksis for sine selskaper (Alden 2007). Dette har skapt en utfordring for ikke-statlige organisasjoner som NGOer, ved at kinesiske selskaper ikke har latt seg påvirke av kravene om å drive sin foretningvirksomhet i tråd med menneskerettigheter, ansvarlige miljøhensyn, hensyn til transparens og å ikke oppmuntre til korrupsjon i deres virke (Alden 2007).

Mye tyder på at selskaper bruker CSR for å oppnå et konkurransefortrinn overfor andre selskaper gjennom det som i litteraturen kalles for *årsaksrelatert marketing*. Denne formen for instrumentell bruk av CSR har flere funksjoner: For det første gir det selskapet legitimitet i det internasjonale samfunnet for sitt virke. Dette omtales som selskapers *operasjonelle lisens* (Watts 2007, Zalik 2004). For det andre bygger selskapet seg et rykte som samfunnsansvarlig og gir forbrukerne et bilde av selskapet som ærlig og pålitelig. Konsumentene antar dermed at produktene til et slikt selskap vil være av høy kvalitet (Gariga & Melé 2004:55-56). For det tredje vil et samfunnsansvarlig selskap lettere kunne tiltrekke seg investorer, siden disse ønsker å knytte seg til selskaper med en etisk ”ren konto” (Ougaard 2006). Disse funksjonene deler én og samme forutsetning: At de svarer til press fra det internasjonale samfunnets etiske rammeverk om selskapers samfunnsansvar. I besvarelsen blir CSR sett på som en form for *Good Governance* som samsvarer med Vestlige verdier.

I følge John Ruggie, gjenspeiler de voksende normene som dominerer CSR en *ny transnasjonal offentlig sfære* og et nytt ikke-statlig offentlig rom. Dette forklares med

at det har oppstått en økende bekymring i det internasjonale samfunnet om at kostnadene og byrdene som følge av private aktørers kapitalakkumulering er blitt skjøvet over på samfunn. I et forsøk på å dempe dette, prøver statlige og ikke-statlige aktører å oppmuntre selskaper til å bli mer samfunnsansvarlige gjennom dannelsen av ulike initiativer som skal tjene å regulere selskapers virke (Ruggie 2004, i Cutler 2006:199-200). Ruggies bemerkninger er interessante, ettersom det økende fokuset på selskapers samfunnsansvar i det internasjonale samfunnet ser ut til å danne en global Vestlig drevet CSR-kultur som er med på å legge føringer på selskapers frivillige selvregulering. Dette kan belyses gjennom at Vestlige selskapers bruk av CSR-strategier skaper et konkurransefortrinn overfor kinesiske selskaper gjennom å skape begrensninger for sistnevntes innpass på ressursutvinningsmarkedet, og samtidig forsøke å regulere omfanget av CSR av hensyn til deres interesser om profittmaksimering (Pegg 2006:249-268).

Det kan argumenteres for at Vestlige selskapers CSR-implementering ikke nødvendigvis skaper et konkurransefortrinn overfor kinesiske selskaper ettersom disse selskapene får tilgang til markeder i politiske ustabile vertsregimer. Kina har gjennom sin ikke-interveneringspolitikk sikret seg konsesjoner og bilaterale avtaler for utvinning av olje i flere afrikanske land og har gjennom sitt handelsdiplomati oppnådd et konkurransefortrinn i forhold til Vestlige oljeselskap, som i lang tid har dominert oljeutvinningen på kontinentet.

Allikevel har noen forskere fremhevet fordelene av CSR for å kunne legge en demper på uroligheter i konfliktområder. En del av CSR-litteraturen argumenterer for at CSR kan ha en positiv effekt på relasjonen mellom MNOene og vertsbefolkningen i Niger-Deltaet ved at samfunnsutviklingsprosjekter vil kunne dempe stridighetene mot oljeselskapene. Dette kalles for den *sosiale lisensen* til selskapene (Zalik 2004:402). Den skiller seg ut fra selskapenes *opereringslisens* som sikter til selskapenes evne til å oppfylle etiske retningslinjer fra det internasjonale samfunnet (Taylor 2007, Obi 2008, Omeje 2004). I stedet for å legitimere sin foretningsstrategi overfor det internasjonale samfunnet, er det mye som tyder på at Kina heller søker å legitimere sin handel overfor afrikanske statsledere. Casestudien fra selskapenes virke i Niger-Deltaet, viser

tendenser til at Chevrons og CNPCs sosiale lisens ikke er så forskjellig. Casestudien fra USAs og Kinas handelsdiplomatiske strategier viser videre at CSR ikke alltid er like hensiktsmessig for Vestlige selskapers konkurransedyktighet i forhold til kinesiske selskaper (Alden 2007).

I denne bevarelsen blir CSR sett på som en form for *Good Governance* som gir Vestlige Multinasjonale selskaper (MNS) *operasjonell lisens*. Ettersom kinesiske selskaper ikke tar samme hensyn til den operasjonelle lisensen som Vestlige selskaper (Pegg 2006, Alden 2007), stiller jeg spørsmålet om på hvilken måte Kinas innpass på det afrikanske markedet kan utfordre den Vestlige foretningskulturen. Med andre ord, ser jeg på hvilken måte Kinas afrikanske handelsdiplomatiske strategi er med på å true legitimiteten til bruken av CSR.

1.1 Teoretisk perspektiv

Oppgavens teoretiske utgangspunkt er basert i den neo-liberalistiske tradisjonen av internasjonale relasjoner. Dette perspektivet åpner opp for samhandling mellom flere aktører, enten de er formelle/uformelle aktører i det internasjonale systemet eller befinner seg på ulike analysenivåer (statlig/ikke-statlig nivå). Valget skyldes også at neo-liberalismen behandler emner som politisk økonomi, miljø og menneskerettigheter (Lamy 2005), som er sentrale i CSR-diskusjonen. Jeg begynner med å redegjøre for Keohane & Nyes *complex interdependence*. Deretter redegjør jeg for Michel Dobrys teori om *sosiologien til politiske kriser* som danner grunnlaget for å kunne undersøke på hvilken måte Kinas innpass på det afrikanske markedet utfordrer legitimiteten til bruk av CSR.

1.1.1 Keohane & Nyes complex interdependence

Ifølge Keohane & Nye, har verden blitt mer pluralistisk ved at flere aktører interagerer med hverandre på det internasjonale planet. Dette har ført til at disse aktørene har blitt mer avhengige av hverandre og betegnes som *complex interdependence* (Keohane & Nye 1989). Forfatterne viser til at økende koplinger mellom stater og ikke-statlige aktører har bidratt til at samfunn blir knyttet sammen gjennom mangfoldige

forbindelseslinjer. Disse forbindelseslinjene er inter-statlige, trans-statlige og transnasjonale. Som følge av dette, har en ny agenda av internasjonale saker oppstått, der skillet mellom høy og lav politikk ikke er hierarkisk ordnet. Gjennom complex interdependence, er også staters bruk av hard militær makt blitt mindre effektiv (Keohane & Nye 1989:20-27).

Valget av Keohane & Nyes perspektiv er tatt av hensyn til besvarelsens behandling av CSR-fenomenet. I praksis er CSR et konsept som referer til et selskaps samfunnsansvarlighet. Hvordan dette samfunnsansvaret skal utøves, blir definert og utført av selskaper, men selve utformingen av konseptet skjer gjennom ”myke” reguleringer fra inter-statlige organisasjoner (IGO) og gir selskaper frihet til å definere deres frivillige selvregulering (Cutler 2006). Disse initiativene blir påvirket av staters, NGOers og selskapers interesser og deltakelse. Utformingen av CSR skjer derfor i samspillet mellom aktørene i det som kalles for *CSR-bevegelsen*, der ikke-statlige organisasjoner som NGOer og selskaper, samt stater og IGOer er alle involverte parter (Ougaard 2006). Keohane & Nyes teori tar hensyn til denne interaksjonen.

Etttersom det er selskaper som implementerer CSR, og siden de spiller en aktiv rolle i utformingen av IGOers standarder for selskapsansvarlig praksis (Cutler 2006) må selskaper kunne bli ansett som en aktør som inngår i de internasjonale aktørenes gjensidige avhengighet. Realismeperspektivets vektlegging på staten som enhetlig aktør i internasjonale relasjoner (Batistella 2006) kommer derfor til kort i en slik betraktning. CSR settes også i sammenheng med staters økonomiske interesser og strategier i besvarelsen.

Dannelsen av CSR har blant annet vokst frem gjennom at NGOer har bidratt til å sette *low politics*, som menneskerettigheter og miljøhensyn på den internasjonale agendaen. IGOer har utformet standarder på god samfunnsadferd som hovedsakelig omhandler hensyn til transparens og økonomisk rapportering og hensyn til bekjempelse av korrupsjon (Cutler 2006, Ougaard 2006). IGOers initiativer kan sees i sammenheng med statenes interesser om å dempe den ulovlige internasjonale strømmen av kapital som truer staters territorielle skatte- og voldsmonopol (Laroche 2000). Samtidig har transnasjonaliseringen av selskaper bidratt til at stater har mistet kontroll over

finansiell flyt, ved at staten har mistet evnen til kontroll over utenlandshandel og valuta. Dette skyldes at staters økonomier har blitt mer gjensidig avhengig av hverandre (Willems 2005: 430-431).

1.1.2 Michel Dobrys politiske kriser

Ifølge Michel Dobry, er samfunnets sosiale rom delt opp i ulike sektorer eller sosiale felt. I et samfunn er de ulike sektorene *gjensidig avhengige* av hverandre og definerer sin autonomi ut i fra hverandre. I hver sektor vil det være en *sektoriell logikk* som vil være med og sette føringer for aktørens handlinger. Det er denne logikken som gir oss tilgang til aktørens effektive beregninger (Corcuff 2007). Ifølge Dobry bruker aktørene sektorens logikk for å kunne evaluere hva som er mulig og effektivt eller ikke. I et slikt perspektiv er aktørens rasjonalitet sosialt strukturert, det vil si begrenset av sektorens sektorielle logikk. Den sektorielle logikken skaper forutsigbare forventninger for beregninger og handlemåter. Dersom man bryter med disse forutsigbarhetene, viser Dobry til at det vil oppstå *politiske kriser* i sektoren, hvilket vil påvirke andre sektorer, da disse er gjensidige avhengige av hverandre. De politiske krisene karakteriseres av a) en *flytende/uklar politisk tilstand*, som oppløser grensene mellom de ulike sektorene, b) *strukturell usikkerhet*, hvilket gjør de rutinemessige politiske beregningene usikre, og c) *tap av forutsigbarhet*, ettersom de stabiliserende aspektene ved den sosiale virkeligheten forsvinner (Corcuff 2007:40-42). Siden beregningene foretas ut i fra de forventningene aktørene har i fht andre aktørers beregninger, opererer de i et rom av taktisk gjensidig avhengighet. Den gjensidige avhengigheten reduseres ikke til direkte interaksjon mellom individer, men kan gi rom for dette. Videre påpeker Dobry at autonomien til en sektor alltid vil være gjenstand for andre aktører og vil alltid bli utfordret av noen og forsvart av andre, selv om det ikke er aktørens motivasjon til å utfordre autonomien. Autonomi blir på denne måten sett på som et intensjonelt spill og ikke en kamp (Corcuff 2007).

1.1.2.1 Bruk av Dobrys politiske kriser i besvarelsen

Av hensyn til valg av case, skilles det mellom en 1) Vestlig sektor og en 2) kinesisk sektor som opererer i 3) den internasjonale markedssektoren. Besvarelsen tar

utgangspunkt i at good governance er den sektorielle logikken til den internasjonale markedssektoren. Dette begrunnes med at neo-liberal politikk legger fundamentet for de aktuelle politiske- og økonomiske maktordningene i internasjonale relasjoner (Lamy 2005:207).

Siden den Vestlige sektorens logikk om good governance dominerer det internasjonale markedets logikk, vil den kinesiske sektorens logikk kunne utfordre autonomien til den Vestlige. Dette vil utfordre den Vestlige sektorens autonomi i den internasjonale markedssektoren. Med andre ord vil den Vestlige logikkens dominerende av den internasjonale markedssektorens logikk bli utfordret av den kinesiske logikken. Det er derfor rimelig å anta at det vil oppstå en politisk krise i den internasjonale markedssektoren som vil oppløse de fastsatte grensene mellom den Vestlige, kinesiske og internasjonale sektoren. Altså vil Vestens good governance bli utfordret av den kinesiske ikke-intervningspolitikken.

Vestlige og kinesiske selskaper har også en sosial lisens som de forholder seg til. Denne lisensen gir begge sektorenes selskaper legitimitet for sitt virke i befolkningen i vertssamfunnet.

Dette gir følgende forutsetning:

Den operasjonelle lisensen til Vesten og Kina er forskjellig, men den sosiale lisensen for begge sektorene til er like.

Diskursen rundt MNOSers virke i Niger-Deltaet tyder på at det er et sprik mellom den operasjonelle og den sosiale lisensen. Dersom dette stemmer, vil Kinas innpass på det afrikanske markedet kunne forsterke dette spriket ytterligere. Legitimiteten til CSR som handelsdiplomatsk strategi vil da bli truet. Med andre ord vil legitimiteten til bruken av CSR blir truet og det vil dermed kunne oppstå en politisk krise i den Vestlige sektoren.

Dette gir følgende hypotese:

Dersom den kinesiske handelsdiplomatiske strategien øker spriket mellom den Vestlige operasjonelle lisensen og den sosiale lisensen, vil Vestens good governance-agenda i det internasjonale markedet bli truet. Da vil også legitimiteten til bruken av CSR bli tuet, forutsatt at den kinesiske operasjonelle og sosiale lisensen samsvarer med hverandre og at det ikke er et sprik i mellom disse.

1.2 Besvarelsens oppbygning

Som nevnt, betraktes CSR i denne besvarelsen som en form for *Good Governance* som gir Vestlige Multinasjonale selskaper (MNS) *operasjonell lisens* overfor det internasjonale samfunnet. Kinesiske MNSer får sin operasjonelle lisens fra afrikanske statsledere. Spørsmålet som stilles er på hvilken måte kinas handelsdiplomatiske strategi kan skape en trussel mot legitimiteten til CSR.

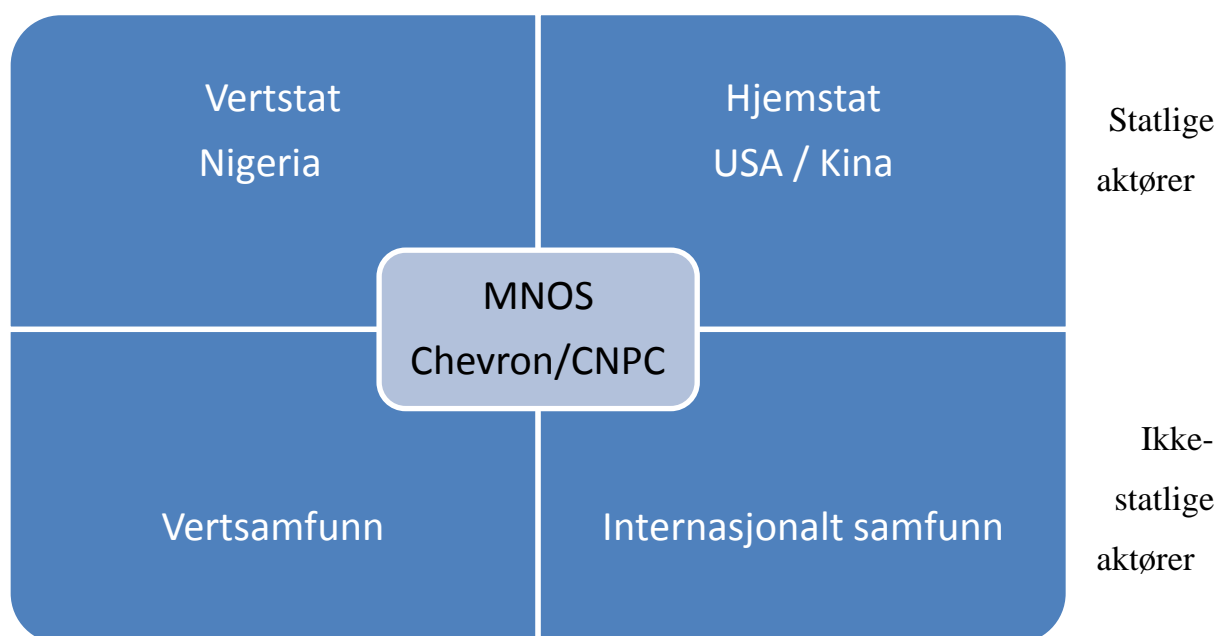
Ettersom USA/Vestens operasjonelle lisens er forskjellig fra den kinesiske har jeg valgt å dele besvarelsen i to deler. I den første delen behandles den Vestlige operasjonelle lisensen og i den andre behandles den kinesiske.

DEL 1

I denne delen blir det redegjort for den Vestlige sektorens logikk, ved å redegjøre for utformingen av CSR mellom statlige og ikke-statlige aktører i CSR-bevegelsen og CSR-regimet i *kapittel 2*.

I *kapittel 3* blir den sosiale lisensen til selskapene belyst. Dette gjøres gjennom en casestudie av MNOene Chevron og CNPC i Niger-Deltaet. En slik fremstilling vil vise om den operasjonelle lisensen til Chevron stemmer overens med selskapers sosiale lisens. Chevron har operert i Niger-Deltaet siden 1961 (Omeje 2007) og har derfor lengre fartstid enn CNPC som først fikk tildelt oljekonsesjoner i 2005 (Obi 2008). Valget av de to selskapene er blitt tatt med tanke på deres hjemstater og deres ulikheter: CNPC er et kinesisk statlig eid selskap, mens Chevron er et amerikansk

privat eller investor eid selskap. Selskapenes respektive hjemstater deler samme interesse om oljeforsyningssikkerhet, men skiller ut i bruk av diplomatiske strategier (Alden 2007). Felles for selskapene er at de opererer i Niger-Deltaets voldelige politisk miljø i Nigeria, som er preget av svake statlige institusjoner, inter-etniske konflikter, voldelige opprør mot myndighetene og oljeinstallasjonene (Obi 2008, Taylor 2007, HRW 2005). Dersom den Vestlige operasjonelle lisensen stemmer overens med den sosiale lisensen, vil utfordringen som den kinesiske handelsstrategien stiller mot legitimiteten til den Vestlige handelsstrategien (CSR) i følge hypotesen være mindre. Under er aktørene i analysen grafisk fremstilt (Figur 1.1):

Figur 1.1: Aktørene i analysen av den operasjonelle og sosiale lisensen til selskaper.

DEL 2

I den andre delen behandles den operasjonelle lisensen til kinesiske selskaper gjennom å sammenlikne de afrikanske handelsstrategiene til Chevrons og CNPCs hjemstaterhenholdsvis USA og Kina overfor Afrika. Disse strategiene er definert som Kinas

vilkårsløse politikk og Vestlig kondisjonalitet. Ettersom statenes handelsstrategier bunnar ut i fra USAs og Kinas økonomiske og politiske interesser og omfavner andre markedssektorer enn oljesektoren, vil eksempler fra disse bli inkludert i analysen. Gjennom en sammenlikning av USAs og Kinas handelsstrategier på det afrikanske kontinentet vil statenes politiske og økonomiske interesser bli belyst. Slik belyses den Kinesiske sektorens logikk i *kapittel 4*.

I *femte kapittel* svarer jeg på hvilken måte den kinesiske sektorens skaper en politisk krise for den Vestlige. Videre bekrefter/avkrefter jeg hypotesen og kommer tilslutt med en tentativ konklusjon.

DEL 1 – Den Vestlige sektorens logikk

I denne delen blir det redegjort for den Vestlige sektorens logikk. I kapittel 2 vil den operasjonelle lisensen belyses gjennom å redegjøre for CSR-begrepet og utformingen av CSR. I kapittel 3 blir Chevrons og CNPCs utøvelse av samfunnsansvar som et tegn på den sosiale lisensen selskapene har hos vertsbefolkning i Niger-Deltaet.

Kapittel 2 – Corporate Social Responsibility

Siden 1980-tallet har NGOers skapt et større fokus på multinasjonale selskapers (MNS) samfunnsansvar overfor befolkningen i vertstatene og i vertsamfunnene som selskapene opererer i. Denne formen for samfunnsansvar har siden 1990-tallet blitt kalt for *Corporate Social Responsibility* (CSR). CSR er et konsept der organisasjoner tar i betraktning samfunnets interesser ved å ta ansvar for den påvirkningen de har på deres kunder, ansatte, aksjeholdere, samfunn og andre interesseparter, samt miljøet. Denne forpliktelsen *overgår* de lovpålagte forpliktelsene til selskaper og bunner ut i fra at selskaper har et sosialt ansvar som går utover profittmaksimering (Henderson 2002:32-33, Smillie 2003:4, i Pegg 2006:250). Idéen om CSR viser til selskapers *samfunnsansvar* i forhold til vertssamfunnene de opererer i (Ougaard 2006). Tanken er at selskapers virke skal komme vertsbefolkningen til gode. Et selskap ansees som samfunnsansvarlig når det tar hensyn til menneskerettigheter, driver miljøvennlig og bærekraftig foretningsdrift og er ansvarlige i forhold til myndigheter, økonomisk transparens og ingen stimulering til korrupsjon (Blowfield & Frynas 2005, Ougaard 2006). Det finnes imidlertid ingen felles definisjon på hva selskaper skal være ansvarlige for og hvordan (Frynas 2005:501). Dette skyldes blant annet mangel på lovfestede reguleringer for selskapers adferd i internasjonal lov. Som følge, er selskaper frie til å utvikle egne tolkninger av CSR (Cutler 2006:201-207). Dette kaller Cutler for selskapers *frivillige selvregulering* (Cutler 2006:202-205).

Den operasjonelle lisensen skapes i samspillet mellom statlige og ikke-statlige aktører og betegnes som CSR-bevegelsen. Disse aktørene er stater, inter-satlige organisasjoner

(IGO), ikke-statlige organisasjoner (NGO) og selskaper. Denne bevegelsen skaper en CSR-kultur som setter uformelle føringer for MNSers virke. Forutsetningen for at selskaper skal oppnå operasjonell lisens er å handle i tråd med menneskerettigheter, hensyn til miljø og demokratisk praksis gjennom økonomisk transparens. Selv om det ikke finnes lovregulerte reguleringer for selskapers virke i *hard* internasjonal lov, finnes offisielle *myke* retningslinjer for hvordan selskaper som er med på å regulere selskapenes adferd (Cutler 2006). Dette skjer i samspillet mellom aktørene i CSR-regimet: Staten, IGO og selskaper (Cutler 2006).

Jeg begynner med å redegjøre for valg av syn på CSR gjennom et instrumentelt og et politisk perspektiv av CSR. Deretter vil selve utformingen av CSR bli belyst. Av hensyn til avgrensning og struktur, belyses utformingsprosessen gjennom tre ledd: CSR-bevegelsen, CSR-regimet og selskapene. Tilslutt belyses den Vestlige sektorielle logikken gjennom å se på hvordan aktørene i CSR-bevegelsen samhandler.

2.1 Teorier om Corporate Social Responsibility

CSR-litteraturen referer til fire ulike dimensjoner eller teoretiske grupper av CSR: Instrumentelle, politiske, integrerte og etiske teorier (Garriga og Melé 2004). I den samfunnsvitenskaplige eller politisk-økonomiske diskursen rundt CSR, svares på spørsmål om CSR er finansielt lønnsomt (Ougaard 2006:231). Slike spørsmål tilhører den instrumentelle dimensjonen av CSR-teorier og fokuserer på selskapers egeninteresser i forhold til profitt. Besvarelsen tar derfor utgangspunkt i den instrumentelle dimensjonen av CSR. I tillegg vil den politiske dimensjonen brukes for å kunne belyse hvordan CSR-idéen utformes. Den integrerte og den etiske dimensjonen vil ikke bli vektlagt i besvarelsen. Her følger en redegjøring for instrumentelle og politiske teorier av CSR.

2.1.1 Instrumentelle teorier

Den instrumentelle dimensjonen av CSR betrakter selskapers bruk av CSR ut i fra selskapenes interesser om profittmaksimering. Ut i fra et slikt syn, vil selskapenes utøvelse av samfunnsansvar ikke gå på bekostning av profittmaksimering. Selskaper

vil derfor implementere samfunnsutviklingsprosjekter så lenge det er økonomisk lønnsomt for selskapene.

De *instrumentelle teoriene* anser utøvelsen av CSR i forhold til *kortsiktig profitt*, *langsiktig profitt* og *årsaksrelatert markedsføring*. Når et selskaps mål er å øke aksjeholdernes verdi målt gjennom aksjeverdien, følger selskapets ledelse en *kortsiktig profittorientering*. CSR blir da brukt for å bedre eller styrke selskapets styre gjennom å gi goder til et samfunn. Ut i fra et slikt syn, er sosioøkonomiske mål fullstendig delt fra det økonomiske målet (Garriga & Melé 2004:54). Det strategiske målet til *langsiktig profittorientering* er å skulle oppnå et konkurransefortrinn overfor andre selskap gjennom sosiale investeringer, fokus på naturressurser og selskapets muligheter (effektiv bruk av samspillet mellom menneskelige organisatoriske og fysiske ressurser over tid), og strategier for å integrere fattige konsumenter i markedet gjennom tilpasning av produkter (Christensen & Overdorf 2000, i Garriga & Melé 2004:55).

Årsaksrelatert marketing er en form for langsiktig profittorientering. En slik selskapsstrategi går ut på å øke sitt salg og sine inntekter og forbedre sine kunderelasjoner gjennom ryktebygging av sitt merke og produkt. Dette gjøres gjennom å assosiere selskapet og sine produkter med den etiske dimensjonen eller samfunnsansvarsdimensjonen (Garriga & Melé 2004:55). I et slikt perspektiv, blir CSR ansett som en strategi som selskapene bruker for å sikre seg et konkurransefortrinn gjennom å skape et pålitelig og ærlig rykte for seg selv og sine produkter (Garriga & Melé 2004:55). Mye av kritikken mot CSR er rettet mot denne formen for handelsvirksomhet. Årsaken til dette er at det som regel finnes et sprik mellom utøvelsen av CSR og det etiske grunnlaget til, eller idéen til det samfunnsansvaret som promottes og proklameres av selskapene. Grunnlaget for denne kritikken er blant annet basert på multinasjonale selskapers (MNS) praksis i utviklingsland. Vertsland med mangelfull rettslig regulering av selskaper etter Vestlige standarder, har fått ikke-statlige organisasjoner (NGO) til å rapportere om grove brudd på menneskerettigheter, svært lave lønninger og helseskadelige arbeidsforhold, manglende hensyn til miljøet

og korrupsjon av selskapers virke.¹ Selskapet blir altså sett på som en rasjonell aktør som søker å maksimere profitt.

2.1.2 Politiske teorier

Politiske teorier beskriver samhandlingen mellom foretningsvirksomhet og samfunn, nærmere bestemt makten, rollen og ansvaret til foretningsvirksomheten (Gariga & Melé 2004:55). Donaldson & Dunfee antar i sin Integrative social contract theory (ISCT) at det finnes en form for sosial kontrakt mellom foretningsvirksomhet og samfunnet (Gariga & Melé 2004:56-57). De sosiale pliktene kommer altså fra et samtykke mellom aktører. Teorien belyser prosessen til de sosiale kontraktene som inngås blant industrier, departementer og økonomiske systemer. I denne prosessen vil deltakerne være enige om hvilke regler som er akseptable for dem og som skal definere grunnlaget for økonomien. Reglene for den sosiale kontrakten består av *hypernormer*, som er fundamentale og ideologiske, og *autentiske normer* som viser til eksplisitte eller implisitte avtaler som er bindende innenfor et identifisert samfunn (industri, selskap eller økonomisk system). De autentiske normene er basert på holdningene og handlingene til medlemmene av det normgenererende samfunnet og må samsvare med hypernormene for at de skal være legitime (Garriga & Melé 2004:57).

Ut i fra et slikt perspektiv kan CSR sees på som autentiske normer som samsvarer med det internasjonale samfunnets hypernormer om selskapers samfunnsansvarlig praksis. For å kunne forklare dette vil det være nyttig å belyse hvordan utformingen av CSR foregår. Dette blir behandlet i neste avsnitt.

2.1.3 Avslutning

Med utgangspunkt i det instrumentelle perspektivet av CSR, blir selskapet sett på som en profittorientert aktør. Det politiske perspektivet åpner opp for andre aktørers deltakelse i utformingen av CSR. Sistnevnte vil bli utdypet i følgende underkapittel.

---

¹ Human Rights Watch 2005, Earth Rights Agency 2008, Corporate Watch 2006, Transparency International 2006.

2.2 Selskapers operasjonelle lisens

Ifølge Cohn, kan regimer defineres som flere sett med implisitte eller eksplisitte prinsipper, normer, regler og beslutningstakingsprinsipper som aktørers forventninger konvergerer rundt på et gitt område av internasjonale relasjoner (Cohn 2005:100). Prinsippene og normene til regimer referer til generelle overbevisninger og standarder for handling som bestemmer hvordan relasjoner blir utført i et bestemt område (Cohn 2005:100).

Den operasjonelle lisensen til Vestlige selskaper svarer til normene som skapes av CSR-bevegelsen. Den *offisielle* utformingen av disse normene finner sted i CSR-regimet. Det er selve utformingen av CSR som er med på å regulere selskapers samfunnsansvar. Men denne reguleringen er begrenset. Gjennom å belyse utformingsprosessen til CSR, kan man få et klarere bilde av den operasjonelle lisensen.

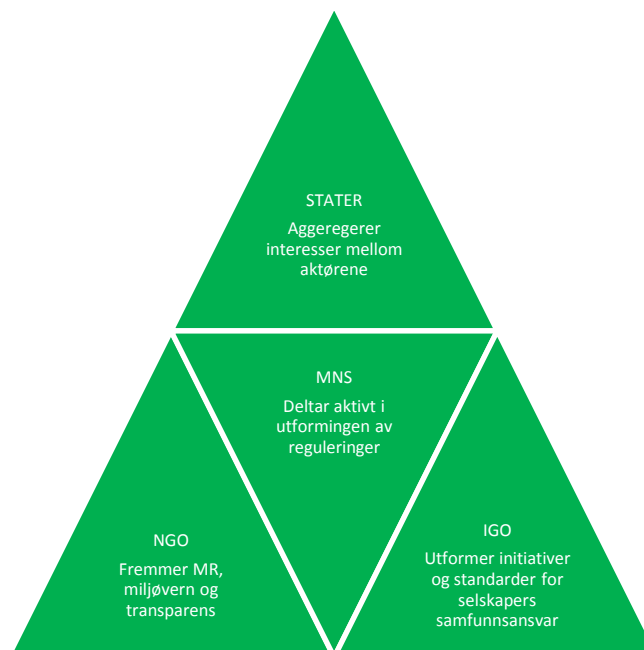
2.2.1 Utformingen av CSR-idéen

Utformingen av CSR kan sies å skje gjennom tre ledd: CSR-bevegelsen, CSR-regimet og selskaper. Her vil de to første leddene bli vektlagt. Det tredje leddet blir utdypet i neste kapittel.

CSR-bevegelsen kjennetegner alle formelle og uformelle aktørene (se figur 2) på det internasjonale planet. Selskapers samfunnsansvar kan sies å utformes ut fra *hypernormene* til den sosiale kontrakten mellom CSR-bevegelsens aktører. De *autentiske normene* blir bindende på den måten at selskapene søker å oppnå en *operasjonell lisens* for sitt virke. For det andre dannes *codes of conduct* for selskaper gjennom dynamikken i CSR-regimet, med stater, IGOer og selskaper som aktører (se figur 3). Disse kodene er ikke rettslig bindende og kalles derfor for *soft law* (Cutler 2006). Siden definisjonen på hva som er samfunnsansvarlig ikke er nedfelt i internasjonal lov, er det selskapene som i siste instans definerer hva som er samfunnsansvarlig og er samtidig som at de er frie til å sette egne begrensninger for sin praksis (Cutler 2006). Mens CSR-bevegelsen betegner samlingen av aktørene som er med på å utforme CSR, er det i CSR-regimet at myke initiativer blir definert.

2.2.2 CSR-bevegelsen

Ikke-statlige organisasjoner (NGO) har bidratt til å sette MNSers brudd på menneskerettigheter, dårlige arbeidsvilkår, forurensning og korrupsjon i deres virke i utviklingsland på den internasjonale agendaen. Stater og inter-statlige organisasjoner (IGO) har forsøkt å oppmuntre selskaper til å bli mer samfunnsansvarlige gjennom ulike internasjonale initiativer (Cutler 2006:200). Som følge har flere og flere MNSer svart med å implementere samfunnsansvar i deres virke (Pegg 2006, Ougaard 2006, Cutler 2006). CSR holder blant annet et løfte om at private selskaper kan hjelpe og forbedre sosiale og miljømessige problemer som følger av liberal og neoliberal globalisering (Ougaard 2006:227). Konseptet har vært gjenstand for utbredt kritikk, ettersom flere studier av selskapers utøvelse av CSR ikke har klart å leve opp til dette løftet.² En av årsakene til dette er at det ikke finnes noen klar definisjon på hva selskaper bør være ansvarlig for (Blowfield & Frynas 2005:501) eller noen konsensus på CSR-normer (Cutler 2006:201). Selskaper er derfor frie til å utvikle egne tolkninger og definisjoner av deres samfunnsansvar (Goldman & Palan 2006, Cutler 2006, Ougaard 2006, Blowfield & Frynas 2005). Som resultat, blir selskapenes utøvelse og definisjon av samfunnsansvaret forskjellig.

Figur 2.1: CSR-bevegelsen

² Se blant annet Frynas 2005, Human Rights Watch 2005, Corporate Watch 2006, Ifeka 2001, Zalik 2004.

Selskapenes rettslige ståsted i internasjonal lovgivning, har blitt identifisert som en av årsakene til deres ulike praksis av CSR. Selskaper blir ikke definert som en rettslig aktør i offentlig internasjonal rett, ettersom et MNSer innehar de internasjonale rettighetene til privatpersoner som blir regulert gjennom privat internasjonal lov (Goldman & Palan, Cutler 2006, Spencer 2004). Siden det rettslige fokuset i internasjonal lov er rettet mot stater og selskapers adferd blir definert som privat, er det hjemstatene til selskapene som er ansvarlige for å dømme disse dersom de har handlet lovstridig. I tilfeller der selskapskontrollen er delt over flere jurisdiksjoner og selskapsnasjonaliteten dermed er uklar, ender selskapers ansvarlighet i en rettslig gråsoner, ettersom MNSer opererer på tvers av landegrensene (Cutler 2006:204)³. Det har derfor vært problematisk å få gjennomslag for søksmål mot MNSer som omhandler uansvarlig praksis (Spencer 2004:11-13). Allikevel har det skjedd en endring i forståelsen av ikke-statlige aktører som MNSer, som har gjort det mulig å holde selskaper direkte ansvarlige under internasjonal lov for noen av de kostnadene de påfører sine vertsamfunn, spesielt ved tilfeller på brudd på menneskerettigheter (Cutler 2006:208).⁴

2.2.3 CSR-regimet og selskapers frivillige selvregulering

Som nevnt, er det stater og IGOer som utformer internasjonale retningslinjer eller internasjonale standarder for selskapenes samfunnsansvar. Eksempler på slike initiativer er FNs Global Compact, SA 8000, Global Reporting Initiative (Ougaard 2006:244) og OECDs *best practice* (Cutler 2006:217). Karakteren til disse initiativene er myke, det vil si at de ikke er nedfelt i noen lov. Selskaper svarer på krav om selskapsansvarlighet ved å utvikle *myke* ikke-bindende rettslige koder for å hindre utviklingen av den *harde*, bindende internasjonale loven (Cutler 2006:213). Ifølge Cutler, blir Inter-statlige organisasjoner tildelt en betydelig rolle for å utforme CSR-initiativer. Siden karakteren til disse initiativene er myke, snakker hun derfor om fremveksten av en *soft-law* på den internasjonale arenaen, som gjenspeiles i private

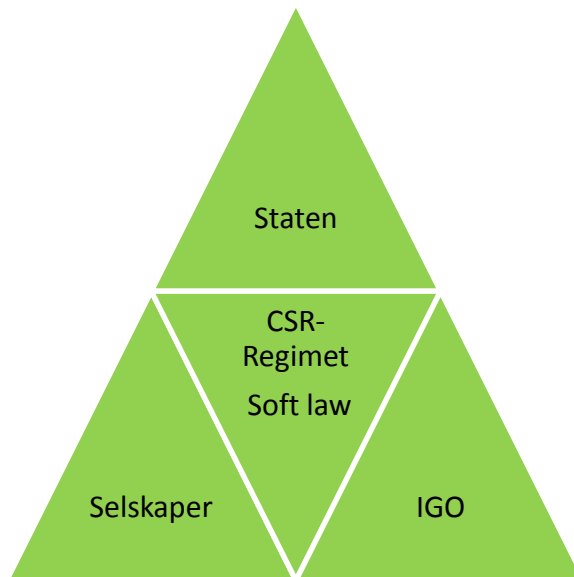
³ Se også Amai 2008.

⁴ Cutler (2006) og Spencer (2004), viser til at bruk av en rettsbestemmelse i den amerikanske grunnloven, US Alien Tort Claims Act (ACTA), har gitt en åpning for å kunne dømme selskaper for brudd på menneskerettigheter. Ifølge Cutler, har amerikanske myndigheter forsøkt å snevre inn bruken av ACTA (Cutler 2006:212).

codes of conduct skapt av IGOer, privat-offentlig partnerskap og selskapers selvregulering. Disse kodene promoterer selskapsansvarsnormer som er markedsvennlige (Cutler 2006:216-217).

Stater kan regulere selskapenes selvregulering ved blant annet hjelp av rettslige eller finansielle insentiver knyttet til ansvarlig oppførsel. Noen av disse tiltakene kan skape rettslige forpliktelser og er utgangspunktet til CSR-regimet (Cutler 2006:217).

Figur 2.2: CSR-regimet

Ettersom selskaper ønsker mest mulig operasjonell fleksibilitet og *myke* reguleringer er mer fleksible enn *hard* internasjonal lov (Cutler 2006), skaper dette et insentiv for selskaper å beholde denne strukturen. Selskaper blir derfor også friere til å implementere frivillig selvregulering på sin foretningspraksis (Goldman & Palan 2006, Cutler 2006, Spencer 2003). Slik kan selskaper forutse statlig regulering og redusere muligheten for at endringer i reguleringer blir foretatt mot deres interesser (Cutler 2006:218).

CSR-regimets soft-law skjer derfor i samspillet mellom stater, selskaper og IGOer.

2.2.4 Avslutning

I dette underkapittelet har jeg redegjort for utformingen av CSR i det internasjonale samfunnet. Utformingen skjer i samspillet mellom statlige og ikke-statlige aktører i CSR-bevegelsen og i CSR-regimet. NGOer er med på å fremme Vestlige verdier i CSR-bevegelsen, mens utformingen av offisielle reguleringer for selskapenes virke foregår i forhandlingene mellom stater, IGOer og selskaper i CSR-regimet. Dette utgjør Vestlige selskapers operasjonelle lisens.

NGOer spiller en viktig rolle for utformingen av initiativene i CSR-regimet. Men ettersom NGOer ikke har de samme økonomiske og politiske interessene som stater og selskaper, deltar NGOer ikke i forhandlingene mellom aktørene i CSR-regimet på samme måte. Dette er årsaken til at det skilles mellom CSR-bevegelsen og CSR-regimet i besvarelsen. Allikevel kan det argumenteres for at NGOer gjennom sin idémakt er med på å legge politiske føringer på CSR-regimets *soft law*. Det er derfor en gråsoner i en slik kategorisering. En nærmere blikk på forhandlingene mellom CSR-bevegelsens aktører kan være med å utdype denne.

2.3 Forhandlingene om selskapenes operasjonelle lisens

Utformingen av CSR kan sees i forhold til de Vestlige liberale verdiene som ligger til grunn for *good governance*. Good Governance samsvarer med neolibere idealer og belyser det resiproke forholdet mellom demokratiske styringsprinsipper og universelle menneskerettigheter på den ene siden og økonomisk utvikling på den andre (Potter 2000:379-381). Begrepet viser til at demokrati vil skape de nødvendige omgivelsene for en sunn markedsøkonomi og økonomisk vekst og har blitt benyttet av Vestlige stater og internasjonale økonomiske institusjoner (Verdensbanken og IMF) (Potter 2000:279-281).

Bruken av *good governance* har blant annet bidratt til legitimitet blant Vestlige staters befolkning for statenes handlinger på internasjonalt plan. Dette kan sees i sammenheng med den noeliberale politikken idealer som stammer fra Vestlige liberale verdier som fremmes av NGOer. Disse verdiene er som tidligere nevnt universelle menneskerettigheter og demokratiske verdier og styringsprinsipper. Videre kan det

hevdes at politiske aktører har legitimert sine beslutninger, handlinger og tale ut i fra deres interesser gjennom anerkjente internasjonale indekser som tar utgangspunkt i Vestlige liberale idealer. Slike indekser brukes blant annet for å måle aspekter som grad av økonomisk utvikling (UNDPs Human Development Index), hvor demokratisk en stats styresett er (Freedom House's Democracy index), og hvor ansvarlige stater er i forhold til økonomisk transparens og korrupsjon (The Economist's EICU og Transparency Internationals Global Corruption Index (GCI)). Slike indekser kan bli benyttet som empirisk grunnlag for analyser og beslutninger på nasjonalt og internasjonalt plan.⁵ På den andre siden har akademikerer og NGOers fokus på de negative konsekvenser av strukturaltilpasningsprogrammene til Verdensbanken og IMF, bidratt til protester fra det internasjonale sivile samfunnet og dannet fremveksten av en internasjonal anti-globalistisk bevegelse. Dette har blant annet vist seg gjennom demonstrasjoner mot WTO- og G8-toppmøter. Indeksene har derfor også blitt brukt av kritikere mot globaliseringens negative konsekvenser eller opprettholdelse av status quo i den internasjonale politiske og økonomiske maktbalansen. Poenget er at disse indeksene har én fellesnøvel - de har alle rot i Vestlige liberale idealer.

CSR-begrepet springer også ut fra Vestlige liberale idealer og deler et likhetstrekk med good governance. CSR gir et selskap legitimitet for sitt virke i det internasjonale samfunnet. Med andre ord gir dette selskaper *opereringslisens* (Watts 2005, Zalik 2004). Videre svarer CSR også til det internasjonale samfunnets etiske rammeverk om selskapers samfunnsansvar. Gjennom å bygge seg et rykte som samfunnsansvarlig, gir dette en slags operasjonell lisens overfor forbrukerne. For det tredje vil et samfunnsansvarlig selskap lettere kunne tiltrekke seg investorer, siden disse ønsker å knytte seg til selskaper med en etisk "ren konto" (Ougaard 2006). Disse funksjonene deler én og samme forutsetning: De svarer til det internasjonale samfunnets etiske *myke* rammeverk om sannfunnsansvar.

Hvilke årsaker skyldes at CSR-regimet har blitt mer lydhør overfor NGOers krav om samfunnsansvarlighet fra selskapene? Og hvilke årsaker kan belyse at det ikke finnes

---

⁵ Se for eksempel Allen (2000), "A world at war" i Allen & Thomas (red) 2000. *Poverty and development into the 21st century*. Oxford University Press.

noen *harde* rettslige reguleringer av dette samfunnsansvaret? Dette spørsmålet kan besvares gjennom å se på maktforholdet til CSR-bevegelsens ulike aktører.

2.3.1 Staten begrenser og oppfordrer til foretningsvirksomhet

Lydhørigheten til aktørene i CSR-regimet, kan ut i fra et pluralistisk perspektiv (Fuchs 2007) sees på som statlige aktørers forsøk på å aggregere interessene mellom det internasjonale sivile samfunnet (representert gjennom NGOer) og selskaper, gjennom utformingen av ulike standarder for god selskapspraksis i inter-statlige organisasjoner (IGO). I teorien har stater tvangsmakt til å innføre harde reguleringer på selskapene. Mye tyder på at det er i statenes interesser å la være å innføre slike reguleringer.

Crane & Matter skiller mellom statens to grunnleggende roller som handelsinteressent: a) Regjeringen som den valgte representanten til borgere, og b) regjeringen som en aktør (eller gruppe aktører) med egne interesser (Crane & Matter 2007:459). Som den valgte representanten for sine borgere, er staten med på å begrense eller oppfordre til foretningsvirksomhet. Som aktør med egne interesser, er staten avhengig av foretningsvirksomhet, samtidig som regjeringen konkurrerer med foretningsvirksomheten (Crane & Matter 2007).

Begrensningene av foretningsvirksomheten kan for eksempel bestå av miljømessige reguleringer som pålegger firmaer til å begrense skadelig avfall eller utslipp, eller å innføre skatt på selskapets overskudd. Angående oppfordring til foretningsvirksomhet, gjelder dette i forhold til å begrense monopoldannelse slik at andre aktører kan komme på banen, hvilket kommer forbrukerne til gode (Crane & Matten 2007:459). Dette skjer muligens i stater med sterke institusjoner, samtidig som at det skjerper konkurransen i de ulike handelssektorene. Begrensninger blir også innført gjennom de myke reguleringene overfor selskapers ansvar.

Ifølge Kostecki & Naray, fungerer stater som tilretteleggingsaktører for sine selskaper. Dette blir i litteraturen kalt for kommersielt diplomati (Kostecki & Naray 2007, Mercier 2007, Saner & Yui 2003, Lee & Hudson 2004). Kommersielt diplomati er en statlig tjeneste til handelssamfunnet med det målet å utvikle sosiale fordelaktige internasjonale foretningstiltak som krever risikovillig kapital (Kostecki & Naray

2007:1). Kommersielt diplomati brukes for å betegne to ulike typer aktiviteter: Den første typen er aktiviteter som relateres til utforming av handelspolicy som multilaterale forhandlinger, handelskonsultasjoner og konfliktmekling. Slike aktiviteter er ment til å påvirke utenlandsk statlig politikk og reguleringsbestemmelser som påvirker global handel og investeringer. Markedsføring av *utenlandske direkte investeringer* (UDI) står blant de primære oppgavene. Dette utføres av kommersielle diplomater som jobber ved ambassadene. En slik diplomats PR-aktiviteter sikter på å opprettholde god kontakt med handelsledere og autoriteter og beskytte hjemstatens handelsinteresser i offentlige høringer eller konsultasjoner i hjemstatens lovgivende prosess (Kostecki & Naray 2007:2-10). PR er strategisk for promoteringen av UDI. Den andre typen sikter til aktiviteter som støtter foretningsvirksomhet. Dette skjer gjennom nettverksbygging, handelsforhandlinger, kontraktimplementering og etterretning (informasjonsinnsamling) (Kostecki & Naray 2007:2-10). Med andre ord, foretas foretningsvirksomheten av selskaper, men det er staten som kan åpne dørene for foretningsvirksomheten.

2.3.2 Regjeringens interesser

En vestlig liberaldemokratisk regjering er avhengig av å ha legitimitet for sitt styre i folket. En regjeringens mål om gjenvalg, er et insentiv for å være lydhør for og aggregere befolkningens interesser som dermed fungerer som en kontrollinstans for statens utøvende makt. En stats elektorale system og struktur, vil ha en innvirkning i forhold til hvor stor innflytelse befolkningen har i forhold til regjeringens virke (Lijphart 1997). Aspekter som hvilken tilgang en politisk opposisjon har mulighet til å stille mistillitsforslag til sittende regjering, hvilke regjeringsmål opposisjonen har, om regjeringen består av en koalisjon eller flertallsregjering, vil også kunne påvirke dette.

Opinionen som dannes i vestlige demokratier påvirker derfor regjeringens virke. Dette betyr også implisitt at opinionen kan formes av staten. Dersom denne formes til å styrke en regjeringens posisjon, vil dette selvfølgelig gagne regjeringen. Dersom ikke-statlige aktører som NGOer og selskaper lykkes i å forme nasjoners folkeopinion, vil

det i prinsippet være i regjeringens interesse å følge opinionen. I praksis er realiteten en annen. En regjering vil ikke nødvendigvis måtte gå av dersom den ikke følger opinionen til punkt og prikke. Den vil kunne miste noen prosentpoeng må meningsmålingene.

Dersom et selskap ikke forholder seg til dette, vil det kunne miste profitt. Dette er mer alvorlig for et selskaps eksistens enn en stats eller en regjeringens eksistens. Formingen av folkeopinionen blir også formet av den informasjonen som *når* befolkningen og hvilke initiativer som tas av ulike interessegrupper i en stats samfunn. Makt til å kunne bestemme det som settes på agendaen er viktig for formingen av den nasjonale og internasjonale opinionen. Den informasjonen som *når* befolkningen er derfor vesentlig. Dersom informasjonen om handlingene til en stat eller et selskap som når frem oppfyller legitime forventninger til opinionen, er dette positivt for selskaper og stater.

Hva og hvordan denne formen for informasjon kommer frem er en del av staters kommersielle diplomati, ettersom informasjon som harmonerer med opinionen er med på å forsterke makten til utøveren. CSR kan sies å fungere på en slik måten, ettersom selskapet kommuniserer innenfor rammene til det som oppfattes legitimt i det internasjonale sivile samfunnet. På den andre siden er en staten og regjeringen avhengig av det private næringslivet og selskaper i forhold til inntekter og sysselsetting. God økonomi skaper legitimitet blant befolkningen, som igjen kan bidra regjeringer som har som mål å bli gjenvalgt. Staten tjener derfor på å oppfordre foretningsdrift innenfor sitt territorium. Det er derfor sannsynlig at dette skjer ut i fra selskapers hensyn til profittmaksimering.

2.3.3 MNSer som transnasjonale politiske aktører

Corporate Watch viser til at MNSer driver utstrakt lobbyisme for å få gjennomslag for sine interesser.⁶ Dette gjør MNSer til transnasjonale politiske aktører (Willets 2005:429). En nærmere titt på transnasjonale aktiviteter til MNSer kan belyse dette.

---

⁶ Corporate Watch Report 2006.

Et selskap kan utøve UDI i et vertsland på to måter: Gjennom dannelsen av nye fasiliteter og produktive eiendeler av utenlandske aktører eller M&As, ved oppkjøp av aksjer i et eksisterende firma av utenlandske aktører, med den hensikten å skulle delta i dets styre (Cohn 2005:315). I M&As på tvers av landegrenser, er eiendelene og opsjonene til de to landenes firmaer som tilhører ulike land, kombinert til en ny lovlig enhet (Cohn 2005:315). Dette bidrar til at nasjonale MNSer ser det som mer fordelaktig å operere i sine hjemstater som et utenlandsk selskap. På denne måten kan de som ethvert utenlandsk selskap, velge hvilke aspekter av deres aktiviteter de ønsker skal være regulert av deres hjemstater (Goldman & Palan 2006:193).

Dette kan sies å stemme overens med Cohns definisjon av MNSer som etnosentriske og statsløse (Cohn 2005:311-320). På den ene siden identifiserer selskapet seg selv i opposisjon med hjemstaten for å hindre statens forsøk på å styre dens aktiviteter. På den andre siden identifiserer selskapet seg med sin hjemstat for å be om subsidier eller beskyttelse i sitt kappløp om utenlandsk innflytelse i dets konkurranse mot internasjonale selskaper i andre stater og for å søke hjelp av sin hjemstat for å oppnå effektiv beskyttelse av dets eiendomsrettigheter fra subsidier i andre land (Goldman & Palan 2006:188). Stater forblir nasjonale personaliteter, gjennom at de tilhører sine hjemstater for å få goder, samtidig som de tilhører globale investorer for å opprettholde tilgang til kapital (Goldman & Palan 2006:190).

Siden selskaper har blitt mer avhengige av flyt av selskapskapital enn tidligere (Goldman & Palan 2006), har selskaper kunnet bruke flere strategier for å presse sin hjemstat til å la være å innføre begrensninger på sitt virke. Ifølge Goldman & Palan, har selskaper blant annet truet med å flytte sitt virke til andre stater som tilbyr gunstigere betingelser utenlands (Goldman & Palan 2006). Den transnasjonale naturen til det internasjonale markedet har også tillatt selskaper til å kunne spille ut en juridiksjon bort fra en annen for å få fordeler. Dette har videre ført til dannelsen av nye typer av stat-selskap eierskap der stater skaffer goder til MNSer for å lokke dem til mer profitable beliggenheter (Goldman & Palan 2006:190). I tillegg er det sjeldent at store investeringer blir foretatt uten statlige subsidier i dag (Goldman & Palan 2006:190).

I tråd med Keohane & Nyes *complex interdependence*, er stater også blitt mer avhengige av andre stater. Stater med egne økonomiske interesser. Stater som operer med egne interesser i inter-statlige organisasjoner. Dynamikken mellom aktørene i CSR-regimet viser at selskaper har betydelig økonomisk makt i forhold til stater som kan legge begrensinger på staters reguleringer.

2.3.4 Den Vestlige CSR-kulturen

CSR-bevegelsens aktører på mellom å være *utøvere* og *rammeskapere* i det internasjonale samfunnet: Ifølge internasjonal rett er statlige aktører berettiget til å ta beslutninger. Her spiller stater som aktører rollen som utøverne. De ikke-statlige aktørene er på sin side ingen definert lovlig aktør ifølge internasjonale rett. Dette betyr imidlertid ikke at slike aktører ikke har noen *indirekte* juridisk makt. Statenes suverenitetsprinsipp blir beskyttet gjennom internasjonal lov. Dette bidrar til at det er opp til staters regjeringer å vedta om de ønsker å ratifisere eller å bryte ut av internasjonale vedtekter, traktater og konvensjoner. Internasjonal rett står dermed i flere tilfeller som underordnet den nasjonale loven.

Ikke-statlige aktører har også muligheten til å forme normene i internasjonal rett, gjennom sin idémakt og etter deres evne til å organisere seg og kunne fremme sine interesser på den internasjonale agendaen. Idéforankringen til NGOer som HRW, FN, TI, Greenpeace, Amnesty International, for å nevne noen, er basert på universelle menneskerettighetsprinsipper, demokratiske prinsipper og miljøvennlige bærekraftige prinsipper. Gjennom sitt virke har NGOer virket som *rammeskapere*, ettersom statlige og inter-statlige aktører har anerkjent hensynet til menneskerettigheter, miljøvennlig og bærekraftig virke og demokratiske styringsprinsipper som anti-korrupsjon, økonomisk transparens og rapportering, gjennom å utforme initiativer og retningslinjer for selskapers adferd i vertstater. Videre har MNSer implementert disse idéene i sitt virke gjennom CSR. Dette har skapt en form for Vestlig CSR-kultur som har fått et økende fokus på selskapers samfunnsansvar.

Det kan dermed stilles spørsmål om de ikke-statlige aktørene også er med på å opprettholde legitimiteten til de utøvende aktørene. Implisitt ligger det her en forutsetning om at relasjonen mellom *utøverne* er gjensidig forsterkende og at de ikke ville kunne overlevd uten hverandre av hensyn til legitimitet og virke. Dette vil ikke bli utdypet videre i besvarelsen.

Idealene kan derfor sies å fungere som en slags supra-nasjonal *myk* kontrollinstans som utformes av samspillet mellom statlige og ikke-statlige aktører i det internasjonale samfunnet. På lik linje med at demokrati er en forutsetning for økonomisk vekst, er CSR en forutsetning for at vertstater og vertssamfunn skal kunne få noe igjen fra selskapers virke. Det skapes en form for sosial kontrakt mellom de ulike aktørene i CSR-bevegelsen, der CSR blir alle aktørenes felles anliggende. CSR er derfor mer enn kun selskapers samfunnsansvar. Det er også en form for aggregerte interesser mellom formelle og uformelle institusjoner. NGOers bidrag til fremveksten av denne kontrakten har bidratt til denne Vestlig CSR-kulturen.

2.3.5 Avslutning

Stater gjennom IGOer vært med på å aggregere selskapers og NGOers interesser. Statene har derfor vært lydhøre for disse uformelle aktørene og latt seg påvirke av disse. Statene har gjennom sine interesser ikke vært med å fremme *harde* regulering av selskapenes virke. Dette kan vises gjennom at selskapsadferden ikke blir direkte regulert gjennom internasjonal lov, som staten per definisjon har tvangsmakt til å gjøre. Videre har IGOer vært med på å fremme og samtidig sette begrensninger på regulering av selskapenes virke i forhold til CSR. Selskaper har også bidratt i utformingen av denne kulturen, ved at de står i spissen for kapitalistisk akkumulering. Dette har de gjort gjennom å følge sitt hensyn til profittmaksimering og motarbeidelse av rettslig standardisering av CSR-utøvelse.

CSR-kulturen har vist seg å ha ulike konsekvenser for de berørte partene av MNOSers virke, ettersom selskaper er frie til å innføre frivillig selvregulering på deres virke. De berørte partene er vertstaten og lokalbefolkningen i vertsamfunnet. Dette belyses i

neste avsnitt gjennom en casestudie av MNOSene Chevron og CNPC utøvelse av samfunnsansvar i Niger-Deltaet.

Kapittel 3

3.1 Selskapers sosiale lisens

I forrige kapittel ble selskapers operasjonelle lisens belyst. I dette kapittelet vil den sosiale lisensen være gjenstand for analyse. Dette gjøres gjennom en casestudie av MNOSene Chevron og CNPC sin CSR-utøvelse i Niger-Deltaet.

CSR har en spesiell funksjon i oljesektoren. Den skiller seg ut i fra tjeneste- og vareproduksjonssektorene på følgende måte: Oljeselskaper er ikke like avhengig av ryktebygging rundt sine produkter som et telekommunikasjonsselskap eller en fabrikant av klær. Dette skyldes at forbrukerne har mulighet til å innføre egne sanksjoner gjennom å boikotte selskapenes varer. Videre har slike selskap mulighet til å flytte produksjonen til andre områder, i motsetning til oljeselskap som er nødt til å operere der oljen befinner seg (Pegg 2006). Det kan også argumenteres for at dynamikken mellom aktørene i oljesektoren skiller seg ut i fra andre sektorer. Dette skyldes blant annet de enorme summene som genereres fra oljeproduksjonen.

I likhet med CSR-konseptet, har utøvelsen av CSR vært gjenstand for mye debatt og kritikk av årsaker som uansvarlig selskapspraksis, miljøødeleggelser og utnyttning av arbeidskraft (HRW 2005, Corporate Watch 2006). Mangfoldige rapporter rundt oljeutvinningen i Niger-Deltatet viser til nettopp dette. Negative konsekvenser av oljeproduksjonen kan imidlertid ikke alene tilskrives MNOSene og må sees i forhold til de forholdene selskapene opererer under. Flere observatører har vist til at Nigerias politiske styresett og politiske kultur har bidratt til kritikken mot MNOSers virke.⁷ Den sosiale lisensen til selskapene skapes mellom MNOSet og vertsamfunnet som MNOSet operer i. En slik lisens skal gi selskapene en tillatelse eller form for legitimitet til å operere blant befolkningen i vertsamfunnet (Zalik 2004:402). Ifølge Watts bidrar oljeproduksjonen i regionen til å eskalere de allerede utbredte stridighetene i regionen. Dette skyldes blant annet myndigheters manglende forvaltning av ressurser fra oljeinntektene. Videre stammer stridighetene blant annet fra incentivet om den økonomiske og politiske makten som oljeinntektene gir. Disse

---

⁷ (Alden 2007, Zalik 2004, Watts 2005, HRW 2005, Amao 2008, Ifeka 2001, Idemudia 2007).

stridighetene foregår mellom myndighetene og ulike etniske grupperinger. Grovt sett, kalles dette for *Petro-violence* (Zalik 2004:402) og utgjør en av hovedfaktorene til det som i litteraturen kalles for *konflikten i Niger-Deltaet*. MNOSene spiller en rolle i denne konflikten ettersom de gjennom sin teknologiske kompetanse og tilgang til kapital, har ressursene som trengs for å utvinne olje.

I dette kapitlet redegjøres det først for konteksten som selskapene opererer i. Deretter redegjør jeg for MNOSenes påvirkning ved å belyse konsekvensene av CSR. Tilslutt diskuteres de ulike relasjonene mellom vertstaten, vertsamfunnet og MNOS for å gi et bilde av den sosiale lisensen.

3.2 Stridighetene i Niger Deltaet og MNOSers

Nigeria blir av Alden kategorisert som et svakt demokrati (Alden 2007:66). Den nigerianske forfatningen er konstitusjonelt sett et demokrati, men har en klientalistisk politisk kultur som undergraver demokratiske styringsprinsipper. Som følge, er det politiske systemet gjennomsyret av korrupsjon og en nærmest fraværende forvaltning av goder til befolkningen.⁸ For å få et bilde av den manglende forvaltningen, kan det nevnes at 80 % av landets oljerikdommer tilfaller 1 % av befolkningen (Taylor 2007:634-635). Ett annet eksempel på den manglende forvaltningen, kan illustreres gjennom den sosioøkonomiske situasjonen til vertsamfunnene der oljeselskapene opererer. Den gjennomsnittlige levealderen er opptil 6,5 år lavere for Delta-befolkningen enn i resten av landet (46,5)⁹ og arbeidsledigheten varierer fra 75 % til 90 % i regionen (Watts 2007). Den lavere gjennomsnittlige levealderen skyldes blant annet enorme ødeleggelser av miljøet fra oljesøl fra oljeinstallasjoner og annen forurensning fra selskapenes virke i tillegg til en skrantende helseinfrastruktur (Omeje 2006). Dette har ført til at befolkningens tradisjonelle levebrød har gått tapt og har bidratt betraktelig til det Watts kaller for *Petro-violence* (Zalik 2004:402).

---

⁸ Transparency International Global Corruption Report 2006, Alden 2007, Human Rights Watch Annual Report 1999-2007).

⁹ Tallet er hentet fra UNDPs Human Development Report 2008. www.undp.org

Figur 4: Statene i Niger-Deltaet (uthevet i grått).

Kilde: Opprinnelig fra Frynas (2000), hentet i Ite (2004).

Lokalbefolkningen har en manglende tillitt til og anerkjennelse av den nigerianske staten. Sagt på en annen måte har ikke den nigerianske staten legitimitet blant befolkningen. Siden oljeselskapene etter nigeriansk lov er pliktig til å inngå et delt partnerskap med det nigerianske Nigeria National Petroleum Company (NNPC), der NNPC eier 60 % og MNOSene 40 % (Omeje 2006:123), anser vertsbefolkningen oljeselskapene for å være i ledtog med staten og bidra til opprettholdelsen av deres nåværende levekår (Watts 2007). Dette har de siste årene manifestert seg gjennom en økning av voldelige aksjoner mot oljeselskap, der sabotasje mot oljeinstallasjoner (3224 tilfeller i 2007)¹⁰, kidnapping av oljearbeidere (over 200 siden 2005)¹¹, samt en etablert parallell oljeøkonomi som stjeler 100.000 oljefat daglig med en verdi på USD 1,46 milliarder i året (Taylor 2007:638). Videre har høy arbeidsledighet skapt et

¹⁰ NNPC Annual Statistical Bulletin 2007.

¹¹ The Economist, 8.november 2008:60.

intensiv for unge, ugifte menn (heretter kalt youth)¹² å slutte seg til militante etniske grupperinger som utfører bevæpnede aksjoner mot oljeselskaper og andre rivaliserende etniske grupperinger (HRW 2005). Væpnede aksjoner har fått MNOS som Chevron til å etablere en egen sikkerhetsavdeling som har ansatt sikkerhetstjenestemenn fra et privat sørafrikansk sikkerhetsfirma og fra vertsamfunnene som de operer i (Omeje 2006:130).

Gjennom en av regionenes frigjøringsbevegelser, Movement for the Emancipation of the Niger Delta (MEND), har Deltabefolkningens krav om egenhendig kontroll over oljeressursene blitt artikulert og representerer et sterkt press fra det sivile samfunnet mot staten (Obi 2008:420-424). Et ønske fra mange lokalsamfunn i Deltaet er at staten skal desentraliseres til en konføderasjon av stater og at kontrollen over oljeinntektene skal overføres fra sentralmyndighetene til de ulike statene. Dette strider i forhold til interessene fra lederne av den muslimske politiske klassen til det oljeløse Nord-Nigeria som kontrollerer hæren (Ifeka 2001:104-105). Med tanke på at Niger-Deltaet står for 90 % av Nigerias totale oljeproduksjon og for 75 % av landets eksportinntekter (Taylor 2007:638), er dette ikke overraskende. Videre argumenterer visse etniske nasjonalitetsledere for at oljeproduserende stater i Nigeria skal tilegne seg oljeinntektene av salget fra deres områder og allokere opptil 20 % til sentralmakten. Andre hevder at det er lokale myndigheter og ikke staten som bør motta inntektene og at disse bør bli fordelt blant alle landsbyene under deres autoritet. Andre grupper hevder at ressursene bør bli forvaltet av landsbyutviklingskomiteer (Ifeka 2001:101). På sin side, hevder militante Youth-grupper at deres lokalsamfunn og ikke lokale myndigheter bør motta oljeinntektene. De er ifølge dem selv de rettmessige eierne av området, siden de opptok områdene først (Ifeka 2001:101). Dette blir sett på som en del av maktkampen rundt kontroll over ressursene, også kalt *resource control*, der oljen brukes som et middel for å oppnå personlige interesser (Ifeka 2001:104-105). Dette er konteksten som MNOSer opererer under i Niger-Deltaet.

---

¹² Se Human Rights Watch Briefing Paper: Rivers and Blood: Guns, oil and Power in Nigeria's River state". Februar 2005.

3.3 Konsekvenser av MNOSers tilstedeværelse i Niger-Deltaet

Litteraturen rundt MNOSers i Niger-Deltaet peker på ulike konsekvenser av selskapenes virke i Deltaregionen. Ett av hovedaspektene som ofte belyses er at selskapenes virke er med på å opprettholde og forsterke vold og stridigheter blant medlemmer av en nærmest total fattig befolkning som på grunn av kolossale miljødeleggelse har fått en meget begrenset tilgang på naturressurser, samtidig som de mangler rent vann, elektrisitet, medisinsk behandling og veier (HRW 2006) og har svært begrenset tilgang til utdanning (Zalik 2004:415-417). Dette utdypes videre her.

3.3.1 Jordleie

Etter at et oljeselskap har fått tildelt en konsesjon til et oljefelt, er MNOSet forpliktet etter lov å betale jordleie til den føderale staten for å starte oljeutvinning og produksjon i rurale strøk (HRW 2005:6). I henhold til skikk og bruk og lovbestemte betalinger, foretas betalinger til vertsamfunn eller til de som eier land og fiskegrunn der drillingsaktivitet finner sted. Slike betalinger skjer gjennom kompensasjoner, midler til samfunnsutvikling og et om sysselsetting og sikkerhetskontrakter (HRW 2005:6), også kalt Memorandum of Understanding (MOU). Disse avtalene forhandles frem med individer som MNOSene identifiserer som samfunnsrepresentanter (tradisjonelle stammeledere). Dette har ført til økte konflikter i lokalsamfunn på grunn av at store summer som blir gitt til stammeledere, ikke blir forvaltet godene til sitt samfunn og har ført til hard konkurranse om lederstillingene (HRW 2005, Ifeka 2001). Ifølge HRW, rekrutterte lokale stammeledere Youth-ledere for å assistere dem i å holde kontrollen på landsbyer, gjennom å gi gruppene penger og våpen. Dette har igjen bidratt til at Youth-grupper har blitt mektigere og mer hatefulle mot landsbysjefer og konkurrerer med stammeledere om kontrollen av midlene og arbeidskontrakter fra oljeselskapene (HRW 2005:6-7).

3.3.2 Forurensning

Oljeutvinningen har skapt enorme miljøødeleggelser i Nigerdeltaet, hvilket har hatt katastrofale følger for vertsbefolkningen. Ifølge US Senate¹³, har forurensningen fra produksjonen ødelagt det naturlige økosystemet der oljeselskapene opererer, gjennom at naturlige kanaler som vanligvis skiller mellom saltvann og ferskvann, har blitt gravd i oljeproduksjonsøyemed. Den naturlige ferskvannsfloraen har blitt ødelagt gjennom at saltvann har sivet inn i laguner og andre ferskvannsmiljøer og har ført til at tradisjonelle levebrød som fiske, jordbruk, tømmervirksomhet og materialer som brukes til lokale varer, samt til å bygge hus, har blitt ødelagte. Videre har regjeringens manglende opprettholdelse av forbudet mot å brenne gass under produksjon av olje, ført til store helseskader blant befolkningen, samt til sur nedbør på grunn av utslipp (US Senate 2008:2-4). Mangelfull opprensning av oljesøl (Omeje 2006, Ifeka 2001) har blant annet bidratt til at olje har sunket ned i jorden og stiger til overflaten når det regner (Bergløff 2007)¹⁴. Oljeutslippene har også ført til at fisk og andre dyr som livnærer seg i havet er dødd ut, samtidig som drikkevannet har blitt forurenset (US Senate 2008). Forurensningen fra oljevirkosheten bryter altså med den lokale selvsubsidierte økonomien og fører til tap av levebrød og fattigdom (Ifeka 2001:99). Ødeleggelsene har også ført til mangel på naturressurser som har bidratt til kriger mellom lokalsamfunn der en klan med sine allierte plyndrer en nabolandsby og hevder eierskap til et landområde (Ifeka 2001:102). Videre viser Human Rights Watch til at jordleien fra oljeselskapene har vært en kilde til inter-etniske stridigheter. Flere forfattere viser til at det foregår interne stridigheter mellom etniske grupper i forhold til naturressurser og grenseganger til deres territorier¹⁵ som har ført til blodige inter-etniske væpnede kamper (Omeje 2006, HRW 2005). Landsbyer som ”sogner” til jordleien og MOU fra MNOSer har blitt brent ned av nabolandsbyer slik at disse godene skal tilfalle dem (HRW 2005).

---

¹³ US Senate Judiciary Subcommittee on Human Rights and the law, 24.09.2008. Heretter referert til som *US Senate 2008*.

¹⁴ <http://www.dagbladet.no/nyheter/2007/02/01/490701.html>, 10.11.2008.

¹⁵ Thompson 2004a, Ifeka 2001 og Omeje 2007.

3.3.3 Mangel på oppfølging av Memorandum of Understanding

Zalik viser til at MOUene blir forhandlet frem mellom samfunnsmedlemmer og produksjonspersonale basert på tidligere klager eller krav om kompensasjon. Selskaper undertegner deres MOU med samfunn for å få tilgang til landområder for konstruksjon og installasjonsprosjekter, hvilket har stor betydning for hvilke prosjekter som blir lovet og/eller utført (Zalik 2004:413). Ifølge samfunnsmedlemmer, blir MOUer ofte forberedt etter at oljesøl eller nedleggelse som en måte å roe samfunnet. Dette kan forklare hvorfor oljesøl forårsaket fra sabotasje har økt, selv med bestemmelser fra den Nigerianske staten og oljeindustrien om at det ikke skal kompenseres i slike tilfeller (Zalik 2004:413-414). Bruk av vold har dermed blitt en strategi for vertsamfunn for at samfunnsutviklingsprosjekter blir utformet eller implementert (Omeje 2006:).

Oljeselskap som Chevron har iverksatt samfunnsutviklingsprosjekter¹⁶ for befolkningen, som arbeidstrenings-, skole- og helsefasiliteter, skolestipender, bevilgninger til mikrofinansiering, samt begrenset utbygging av transportinfrastruktur som veier (Zalik 2004:412-417). Chevron har blant annet også gjort elektrisitet tilgjengelig fra deres installasjoner til sine vertsamfunn, hvilket har blitt satt stor pris på av befolkningen (Zalik 2004:414-415). Flere av disse utviklingsprosjektene har imidlertid blitt planlagt og iverksatt uten vertsbefolkningens deltakelse, hvilket har resultert i dårlig tilpassede prosjekter og fasiliteter i forhold til folketallet i vertsamfunnet (Omeje 2006:134). Mikrokredittprosjekter fungerer ikke slik de skal siden befolkningen som oftest ikke har penger til å betale for tjenestene disse små bedriftene utfører (Zalik 2004:416). Utdanningsprogrammene er svært begrenset i forhold til plasser og skolene og lærere som selskaper engasjerer til undervisning blir ikke betalt (Zalik 2004:415).

Manglende oppfølging av MOUer mellom vertsamfunn og oljeselskaper, av hensyn til samfunnsutviklingsprosjekter, har bidratt til økt misnøye blant befolkningen (Watts

---

¹⁶ For flere detaljer, se:

<http://www.americanpetroleuminstitute.org/ehs/partnerships/educational/scienceteachersniger.cfm>,
<http://www.americanpetroleuminstitute.org/ehs/partnerships/community/riverboatclinic.cfm>,
<http://www.americanpetroleuminstitute.org/ehs/partnerships/community/local-content-dev.cfm>,
<http://www.americanpetroleuminstitute.org/ehs/partnerships/community/technical.skills.cfm>, og
<http://www.americanpetroleuminstitute.org/ehs/partnerships/community/remote-electrification.cfm>

2007:651). En stor del av prosjektene ikke blitt fullført og flere av de påbegynte prosjekter fungerer ikke eller ligger brakk (Omeje 2006, Zalik 2004). Installasjon av vann- og elektrisitetsinfrastruktur eller administrering av penger til veiprosjekter, fullføres ofte ikke av oljeselskaper og statlige organer¹⁷, blant annet på grunn av det økonomiske incentivet til samfunnsutviklingskontraktører til å forlate prosjekter og putte ubrukte midler i egen lomme (Zalik 2004:414). Dette skyldes at oljeselskaper legger ut samfunnsutviklingskontrakter på anbud til uerfarne samfunnsmedlemmer som byr under prosjektkostnadene (Zalik 2004:410-412)¹⁸. Dette skaper mistillitt og er med på å opprettholde korrupsjon og svak ledelse på lokalsamfunnsnivå.

Dette er Corporate Social Responsibility i praksis.

3.3.4 Økt nærvær av sikkerhetsstyrker i Deltaet

De politiske uenighetene rundt fordelingen av oljeinntektene har blant annet manifestert seg gjennom angrep på oljeinstallasjoner som har blitt brukt for å presse oljeselskapene til å anerkjenne deres rett til skolestipender, veier, helsesentre og elektrisitet (Ifeka 2001:101). Et av flere eksempler på dette er MENDs angrep på oljeselskaper i Deltaet i 2007 angrep, der Chevron var blant disse. Angrepene reduserte produksjonen med 27 % av den daglige råoljeproduksjonen på 2,4 millioner tønner per dag (bpd) (650.000 bpd), hvorav 70.000 bpd var Chevrons (Obi 2008:425). Stans av oljeproduksjon betyr tapt profitt for både den nigerianske staten og for selskapene. Konflikten i Deltaet koster Nigeria USD 60 millioner daglig og utgjør USD 4,4 milliarder i året i skader og tapte inntekter (Watts 2005:639). Staten har på bakgrunn av dette sendt inn militære styrker (hæren og marinen) og mobile politistyrker for å slå ned på *opprørerne* og *opprørene* i et forsøk på å kontrollere voldelige aksjoner mot oljeselskapene og forstyrrelser av oljeproduksjonen (Omeje 2006:134).

Obi viser til at økningen av UDI i oljesektoren under Obasanjo-administrasjonen (1999-2007) har ført til oppsving av nye oljeselskaper i Deltaregionen (Obi 2008:420-

---

¹⁷ Et slikt statlig organ er Nigerian Delta Development Commission (NDDC).

¹⁸ Zalik bruker Shell som eksempel.

421). Dette har videre ført til økt tilstedeværelse av regjeringsstyrker i regionen og undertrykkelse av lokale myndigheter som har stilt seg mot utnyttelse og plyndring av deres landområder av oljeselskap og forsømmelse av føderale og statlige myndigheter (Obi 2008:421). Nigerianske myndigheters politikk har vært å bruke det tvingende statsapparatet for å slå ned på enhver opposisjon mot den internasjonale oljehandelen i Deltaet, der militante youth-grupper blir sett på som kriminelle som konspirerer mot nasjonens interesser (Omeje 2006:132).

Betaling til lokale arbeidsledige ungdommer for beskyttelse blir betraktet av flere forfattere som et forsøk fra selskapenes side på å kjøpe seg fri i fra lokal opposisjon (Watts 2007, Omeje 2006). Dette har bidratt til å generere voldelige konflikter blant ungdomsgrupper som konkurrerer for å skaffe beskyttelsestjenester for selskapet, eller til å angripe korrupte lokale ledere for å vinne tilgang til selskapenes jordleie fra oljeaktivitet i deres områder (Kemedi 2003, Watts 2005 i Watts 2007:651, Omeje 2006). Selskapenes finansielle støtte til ulike ungdomsgrupper og deres villighet til å benytte seg av militære - og sikkerhetsstyrker for å kunne beskytte sine installasjoner, er en av faktorene til militariseringen av Deltaet (Omeje 2006:131).

3.3.5 Brudd på menneskerettigheter?

I oktober 2003, ble Chevron Nigeria tildelt the Secretary of State's Corporate Excellence Award" for sin oppførsel under inter-sammfunns volden i Warri-området I mars 2003. Denne krangelen stammer fra den etniske konflikten over territoriet der oljeinstallasjonen befinner seg. Chevron fikk prisen for å ha evakuert tusener av tvangsflyttede landsbyboere under Warrikonflikten og for å ha brukt USD 90 millioner i landet siden 1992. Men det var ingen bred annonsering av prisen i Sør-Nigeria, i frykt for at det ville føre til protester (Zalik 2004:410).

Chevron, blant flere MNOSer, har blitt ansett av vertsamfunn for å samarbeide med det nigerianske militæret (Omeje 2006:132-134). Chevron har benyttet seg av nigerianske sikkerhetsstyrker for å slå ned på demonstranter mot deres installasjoner. Et eksempel på dette er i saken Bowotto versus Chevron som per dags dato er under

behandling i det amerikanske rettssystemet. ¹⁹*Earthrights International*, viser til at Chevron kjøper tjenester av nigerianske militære og politistyrker, som blir betalt av Chevron Nigeria Limited. Chevron betaler nigeriansk militær og politi for sikkerhetstjenester som overgår deres statlige mandat og deres statlige lønninger. Earthrights International har saksøkt Chevron for å ha kjøpt tjenester av nigeriansk militær og politipersonell for sikkerhetsarbeid i beskyttelsen mot aktivister på Parabe-plattformen den 28. mai 1998, som endte med at to ikke-voldelige protestanter ble drept, samt at flere ble skadet. Styrkene ble fraktet av Chevron-leasede helikoptere og båter til plattformen. ²⁰ Ifølge organisasjonen, er Chevron Nigeria pliktig til å fremskaffe det amerikanske hovedkontoret til Chevron basert i California med detaljerte daglige rapporter på ulike emner, inkludert sikkerhetsrelaterte hendelser, borreaktiviteter og arbeids- eller produksjonsrelaterte avbrudd.²¹ Videre skal Nigeriansk militær og politi ha blitt betalt av Chevron for å ha ødelagt to landsbyer i forbindelse med opposisjon mot selskapets virksomhet i Deltaet²².

I august 2002, skal 3000 fredelige protesterende kvinner fra minoritetsgrupper i Warri ha blitt angrepet av politi og soldater etter at de barrikaderte dørene. Sikkerhetsstyrker skal ha voldtatt noen av kvinnene, og andre skal ha blitt pisket eller slått med geværkolber. Ti kvinner skal ha blitt skadd, hvorav en skal ha blitt slått i koma, mens en kvinne skal ha blitt skåret av et bryst (US Senate 2008:21).

3.4 China National Petroleum Company (CNCP) og Kina

Det kinesiske statlige eide oljeselskapet China National Petroleum Company (CNPC), er en nykommer i Niger-Deltaet (Obi 2008, Taylor 2007, Alden 2007). Under empiriinnsamlingen var det meget besværlig å finne empiri rundt deres samfunnsutviklingspraksis i Nigeria. En granskning av CNPCs globale årsrapporter og samfunnsansvarsrapporter, viser at CSR er et nylig ervervet begrep av selskapet. I de globale årsrapportene har CSR fått et eget kapittel for årsrapporten fra 2004 og

---

¹⁹ http://www.earthrights.org/site_blurbs/bowoto_v_chevrontexaco_case_overview.html,

²⁰ http://www.earthrights.org/site_blurbs/bowoto_v_chevrontexaco_case_overview.html,

²¹ www.earthrights.org/files/legal%20Docs/Chevron/Chevron_unclean%20hands3.pdf, 12.11.2008.

²² http://www.earthrights.org/legalfeature/chevron_to_stand_trial_for_human_rights_abuses_in_nigeria.html, 12.11.2008.

selskapets første samfunnsansvarsrapport kom i 2006.²³ Dette stemmer overens med Wenping He sin uttalelse om at Corporate Social Responsibility sammen med streik og demonstrasjoner er ukjent for kinesiske selskaper (sitert i Hilsum 2008:136). Rapportene viser imidlertid til liknende samfunnsutviklingsprosjekter som beskrevet overfor i Sudan, Chad og Kasakhstan.²⁴

3.4.1 Kritikk mot kinesisk handelsvirksomhet

Kina har blitt kritisert for sin foretningsdrift i Afrika. Kritikken har blitt rettet mot at staten er villig til å overse potensielle miljømessige skader og sosiale standarder som følge av sitt handelsvirke (Alden 2007:24) Videre blir kritikken rettet mot mangelen på hensyn til menneskerettigheter, samt politiske ringvirkninger av kinesiske selskapers tilstedeværelse i Afrika (Kernen 2007:173). Ifølge Alden, skiller Kina seg ut i fra OECDs standarder om *best practice*, ved at det er svake rapporteringskrav til selskapene (Alden 2007:24). Videre tar ikke CNPC del i Extractive Industry Transparency Initiative (EITI) (Taylor 2007:634) i motsetning til Chevron. En titt på Chevrons virke i Deltaet, viser at det ikke nødvendigvis trenger å være noen direkte kobling mellom rapporteringskrav og utøvelse av samfunnsansvar.

De økte handelsrelasjonene mellom Nigeria og Kina har ført til en enorm kinesisk migrasjonsbølge av kinesere til Afrika, som besitter arbeidsplassene som kinesiske selskaper er med på å skape. Kinesiske selskaper har og blir derfor kritisert for å ikke ta hensyn til den nasjonale nigerianske arbeidsledigheten (Taylor 2007:633, Alden 2007). Kritikken har også blitt rettet mot brudd på sikkerhetsstandarder i kinesiske industrier. Et eksempel på dette er praksisen om å låse arbeidere inne under arbeidstiden, hvilket har ført til at flere arbeidere har mistet livet under brann ettersom nødutganger har blitt blokkert (Taylor 2007).

Energiresurser er det viktigste fokuset til Kinas involvering på kontinentet og i Nigeria, men andre former for investeringer spiller en viktig rolle for handels- og investeringsbånd (Alden 2007:13). Sammen med Kinesiske selskapers innpass på det

²³ <http://www.cnpc.com.cn/eng/press/publications/>, 27.11.2008.

²⁴ Se CNPCs Global Report 2004-2007, og Social Responsibility Report 2006-2007. <http://www.cnpc.com.cn/eng/press/publications/>, 27.11.2008.

Nigerianske markedet, er det tilknyttet prosjekter som utvikler den fysiske infrastrukturen til landet, spesielt veier og havnefasiliteter. Dette viser at Kina bidrar til utvikling av infrastruktur, men dette må også sees i sammenheng med forbedringen av eksportaktiviteten til selskapene (Alden 2007:13).

3.4.2 Kinesiske selskapers utfordringer

Kinesiske selskaper møter nå samme utfordringer som Vestlige selskaper i forhold til opprør fra vertsamfunnets befolkning.²⁵ Dette kan tyde på flere ting: At et MNS, enten det er kinesisk eller amerikansk blir identifisert som likemenn av vertsbefolkningen. Det kan også tyde på at kinesiske selskapers virke og tilstedeværelse i Nigeria har liknende sosioøkonomiske konsekvenser som virket til Vestlige selskaper (Taylor 2007, Alden 2007).

Med forsiktighet kan dette sies å bekreftes gjennom at kinesiske oljeselskaper ikke alltid følger statlige ordre (Kernen 2007:174). I tillegg nyter store kinesiske grupper i Afrika en økende grad av autonomi i utviklingen av deres strategier og handler mer og mer som MNSer (Huchet og Richet 2005 i Kernen 2007:174). Ettersom kinesiske MNSer blir mer engasjert i det globale markedet, gjennom å være ansvarlig for aksjeholdere, holde fast ved styringsprinsipper og blir mer sosialt bevisst, vil deres foretningsvirke bedre kunne gjenspeiles disse hensynene. Ifølge The Economist, er det videre en tendens til at kinesiske MNSer vender seg mot Vestlige sikkerhetselskap for å skulle beskytte sine ansatte og bedrifter.²⁶ I det lange løp vil det muligens lønne seg for oljeselskaper å etterligne Vestlig "best practice", som igjen vil kunne være en bestemmende faktor for kinesisk selskapsvirke i Afrika (Alden 2007:57).

3.4.3 Avslutning

I forhold til utøvelse av CSR, kan det tenkes at Chevron og CNCP står likt på flere områder. Hvilke forskjeller som vil ligge i selve utøvelsen av samfunnsansvaret til de respektive selskapene er uvisst, ettersom CNCP er en ny aktør i Niger-Deltaet, samtidig som – etter mine erfaringer - det er lite publisert materiale om CNCPs virke i

²⁵ Obi 2008, Taylor 2007, Alden 2007, Hilsum 2008.

²⁶ The Economist: 4-11 november 2008

regionen. Chevrons CSR-praksis har skapt misnøye i vertsamfunnene ettersom iverksatte prosjekter har vist seg å være brutte løfter (Idemudia 2007). Det er grunn til å tro at CNPC i likhet med Chevron inngår MOUer med vertsamfunn og betaler jordleie. Ettersom kinesiske selskaper ikke har samme krav til arbeidsvilkår og miljøvennlig virke som Vestlige MNSer, er det derfor også sannsynlig å hevde at CNPC opplever de samme utfordringene som Chevron i Niger-Deltaet.

Ettersom en stor del av litteraturen rundt kinesiske selskaper settes i sammenheng med den kinesiske utviklingsmodellen om å knytte investeringer til utviklingsprosjekter, vil jeg i neste kapittel utdype kinesiske handelsstrategier. Ved å aggregere diskusjonen rundt CSR på et statlig nivå, vil man kunne danne seg et bedre bilde av den kinesiske handelsvirksomheten i Afrika i forhold til CSR. Siden besvarelsen tar utgangspunkt at CSR tar del i staters handelsstrategiske diplomati, vil en slik tilnærming også være nødvendig. Videre vil en slik redegjørelse kunne kompensere for besvarelsens manglende dokumentasjon på CNPCs utøvelse av samfunnsansvar i Niger-Deltaet.

3.5 Nigerianske myndigheter, MNOSers sosiale lisens og vertsamfunn

Det er mye som tyder på at relasjonene mellom Chevron /CNCP og nigerianske eliter, utgjør et aspekt i retorikken til motstandsbevegelsene til de nigerianske vertssamfunnene. Dette skyldes blant annet eierforholdet mellom selskapene og NNPC (40/60) og samarbeidet mellom selskaper og nigerianske militære styrker og bidrar til at selskapene blir sett på som å stå i ledtog med Nigerianske myndigheter. Samtidig spiller selskapenes brutte løfter på kompensasjon og samfunnsutvikling en rolle her:

Eierandelene mellom oljeselskaper og staten gjør at myndighetene står for 60 % av midlene som brukes til samfunnsutviklingsprosjekter. Bøter som blir ilagt selskaper på brudd på reguleringer, vil også føre til at nigerianske myndighetene må stå for 60 % av dette. Den politiske klientalistiske kulturen og den politiske situasjonen i Deltaet gir åpning for og gjør det til en viss grad nødvendig for myndighetspersoner å tjene egne interesser fremfor befolkningen. Dette kan være med på å forklare hvorfor reguleringer i forhold til forurensning fungerer som *myke* reguleringer og hvorfor samfunnsutviklingsprosjekter ofte blir ikke blir fullført. I stedet for å vektlegge

nasjonal utvikling, har elitene fokusert seg om å kontrollere *oljeenklaveøkonomier* i et begrenset geografisk område og gjennom å opprettholde relasjonene til MNOSene (Taylor 2007:642). Dette kommer av at nigerianske myndigheter er avhengige av inntektene fra oljevirkksomheten for å beholde kontrollen over ressursene (Omeje 2004:428).

Oljeselskapene og vertsbefolkningen forventer at føderale myndigheter skal bruke oljeinntekter på fattigdomsreduksjon og utviklingen av levestandard. Ministre opplyser at siden myndighetene ikke har midler, må selskapene hjelpe til (Ifeka 2001:100). Siden befolkningen ikke opplever å bli hørt av myndighetene har befolkningen vendt seg mot oljeselskapene i håp om å kunne få kompensasjon for deres tapte levebrød (Idemudia 2007). På sin side, klager selskapene på at veiutbygging, strømløyper og støtte til fiskere og bønder er myndighetenes ansvar. Siden oljeproduksjonen står i fare for å forstyrres, teller hensynet til den sosiale lisensen fra vertsbefolkningen sterkere enn å la være å gjøre noe.

3.5.1 Selskapers overtakelse av statlig ansvar

Chevrons utøvelse av samfunnsutvikling kan sies å overta en del av Vestlige stater *tradisjonelle* oppgaver. Ifølge Goldman & Palan, er det en økende forventning om at MNSer beskytter sine rettigheter og fremskaffer goder i stater som ikke har ressurser. Internasjonale organisasjoner, statlige NGOer setter konstant press på MNSer for å forsikre at de fremskaffer blant annet adekvate arbeids- og leveforhold for deres ansatte, samt lønn og sikkerhet. Det sivile samfunnet *og* det internasjonale samfunnet stiller krav til MNSer om sosiale goder som det er forventet at utviklede stater skal yte til sine befolkninger (Goldman & Palan 2006:194). Dersom et selskap følger dette, får det operasjonell lisens i forhold til det internasjonale samfunnet. Men det kan også oppnå en viss sosial lisens fra vertsamfunnet. En del av den operasjonelle lisensen kan sies å påvirkes av selskapers sosiale lisens: Selskapet får også sin operasjonelle lisens fra det internasjonale sivilsamfunnet gjennom det samfunnsansvaret de utøver i vertstatene. Det er derfor en forbindelse mellom selskapet, vertsamfunnet og det internasjonale sivile samfunnet som er med på å forme den operasjonelle lisensen til selskapene.

I forrige kapittel, ble det vist til at MNSer har en viss økonomisk byttemakt ovenfor sine hjemstater. MNOSer har også byttemakt overfor sine vertsland, gjennom sine teknologiske og økonomiske ressurser. På den andre siden innehar Nigeria som vertstat betydelig med økonomisk byttemakt ettersom det er staten som eier oljeressursene og tildeler oljekonsesjoner.

I forhold til vertsamfunnene, har MNOS begrenset med byttemakt, hvilket vises gjennom behovet for en sosial lisens. I likhet med CSR-bevegelsen, vil kravene fra vertsamfunnene være med å forme selskapers frivillige selvregulering. Men påvirkningen fra lokalbefolkningen truer selskapenes økonomiske interesser på en annen måte: Vertsamfunnene forstyrrer den direkte produksjonen til selskapene ved bruk av væpnede opptøyer, kidnapping og sabotasje mot oljeinstallasjonene (Obi 2008, Taylor 2007, HRW 2005). I utviklingsland, der myndigheter har valgt å trekke seg ut fra å fremskaffe tjenester, finner selskaper ofte at det er i deres interesse å fylle gapet i områder som arbeidstrening, sikkerhet på arbeidsplassen, utvikling av infrastruktur og medisinsk tilsyn (Goldman & Palan 2006:195). Det kan derfor argumenteres for at selskapers sosiale lisens overfor vertsamfunnene vil være økonomisk lønnsomt for selskapene i det lange løp (Obi 2008, Taylor 2007). Dette samstemmer med det instrumentelle perspektivet til CSR.

Empirien tyder imidlertid på at siden befolkningen har mistro til staten og oljeselskaper vil en sosial lisens være vanskelig å oppnå. Følge man Migdals teori om at svake stater ikke har den samme integrerende kapasiteten som Vestlige stater, vil dette kunne belyse konteksten som oljeselskapene opererer i. De har å gjøre med segmenterte samfunn der staten ikke har noe legitimitet blant befolkningen. Disse statene er svake med sterke samfunn og kalles for *kvasi-stater* (Migdal 1998 i Laroche 2000:73). De har ikke mulighet til å inntjene gode skatteinntekter som er nødvendig i finansieringen av offentlige utgifter. De er råvareleverandører og er underlagt et avhengighetsforhold til internasjonale forhandlinger. Disse statene er underlagt flere typer for beslag av suverenitet hovedsakelig i trehovedsektorer: diplomati, koordineringen av sosioøkonomiske funksjoner og organisering av det offentlige rom (Migdal 1988 i Laroche 2000:73). Større og større deler av Delta-befolkningen har

ikke tro på staten og ønsker selv å komme til makten i områdene. Nigerianske myndigheter står her overfor store utfordringer, spesielt når Nigerias statsstrukturer er svake og en ofte benyttet form ”lydhørhet” overfor vertsamfunnene er å sende inn militære styrker.

3.6 Avslutning

Det er klare likheter mellom CSR og MOU. Samtidig inngår selskaper avtaler med lokalbefolkningen i etableringsfasen som omhandler kompensasjon for deres virke og samfunnsutvikling. Dette danner grunnlaget for den sosiale kontrakten til selskapene. Samtidig tyder casestudien på at vertsamfunnet er med på å forme den operasjonelle lisensen til selskaper gjennom at NGOer tar utgangspunkt i konsekvensene selskapenes virke for vertsbefolkningen. Videre tyder casestudien på at det er forskjeller mellom selskapers promoterte operasjonelle lisens overfor det internasjonale samfunnet og deres sosiale lisens overfor vertsbefolkningen.

Det er et klart sprik mellom den Vestlige operasjonelle og sosiale lisensen. Dette spriket skyldes imidlertid ikke bare Vestlige selskapers mulighet til å definere deres samfunnsansvar og frivillige selvregulering. De felles økonomiske forholdene mellom Nigerianske myndigheter og MNOSers spiller utgjør også et viktig aspekt. Samtidig er det mye som tyder på at nigerianske embetsmenn har en økonomisk egeninteresse av å la selskapene overta statens rolle som forvalter av goder gjennom samfunnsutvikling. Empirien viser videre at selskaper ikke alltid følger opp sine avtaler om kompensasjon og samfunnsutviklingsprosjekter med vertsbefolkningen, hvilket er med på å skape misnøye blant den.

I denne delen har det blitt bekreftet at det finnes et sprik mellom den Vestlige operasjonelle lisensen.

DEL 2 – Den kinesiske sektorens logikk

I denne delen blir det redegjort for hvordan Kinas Afrikapolitikk i Afrika har utfordret good governance-agendaen til Vesten. Dette gjøres ved å redegjøre for den kinesiske operasjonelle lisensen gjennom å sammenlikne Kinas og USAs Afrikapolitikk i kapittel 4. Her blir de økonomiske konsekvensene ved Kinas innpass gjort rede for redegjort for. Deretter diskuteres på hvilken måte Kinas afrikanske handelsdiplomatiske strategi Afrika utfordrer legitimiteten av bruken til CSR i kapittel 5.

Kapittel 4 - Kinesiske selskapers operasjonelle lisens

I dette kapittelet blir Kinas og USAs handelsstrategier redegjort for gjennom å vise til den kinesiske operasjonelle lisensen. Dette gjøres ved å vektlegge de afrikanske handelsstrategiene til Chevrans og CNPCs hjemstater- henholdsvis USA og Kina. Eksempelene som benyttes i redegjørelsen er tatt vekselvis i fra Afrika som kontinent og Nigeria. Hensikten med en slik fremstilling er å kunne belyse forskjellene mellom kinesiske og Vestlige selskapers operasjonelle lisens.

Jeg begynner med å redegjøre for handelsinteressene til USA og Kina på det afrikanske oljemarkedet. Deretter redegjør jeg for dynamikken i det internasjonale markedet. Dette tjener til å gi en bedre forståelse av utgangspunktet til Kinas handelsdiplomatiske strategi i Afrika. Deretter utredes USAs handelsstrategier. Tilslutt belyses hvordan Kina utfordrer Vestlige økonomiske interesser.

4.1 USA og Kinas handelsinteresser i Afrika

De siste årenes fokus på en omstridt fremtidig oljekrise - ettersom behovet for olje øker mens klodens oljereserver tømmes - har blitt etterfulgt av en intensivt kamp om verdens oljeresurser. Både USA og Kina har vendt blikket mot det afrikanske kontinentet i et forsøk på å spre sin oljeforsyningsavhengighet bort fra Midt-Østen (Alden 2007, Obi 2008, Klare & Volman 2006). Det Afrikanske kontinentet har blitt en viktig livsviktig arena for strategisk og geopolitisk konkurranse for USA og Kina (Klare & Volman 2006:297).

Kinas økonomiske utvikling de siste 20 årene har vært kolossal og importerer i dag store deler av sin oljeetterspørsel utenfor sine landegrenser, derav 31 % i fra det afrikanske kontinentet (Alden 2007:12-13). Energiressurser er det viktigste fokuset til Kinas involvering på kontinentet, men andre former for investeringer spiller en viktig rolle for handels- og investeringsbånd med afrikanske stater (Alden 2007:13). Tilgang på oljekilder ansees som essensielt for at Kina skal kunne opprettholde sin økonomiske vekst (Alden 2007, Pegg 2006). Etter USA, er Kina den nest største oljeimportøren i Afrika (Taylor 2007).

Et nærmere blikk på UDI i Afrika kan vise hvor viktige oljeressurser er for staters oljeforsyningsinteresser:

- Oljeinvesteringer utgjør over 50 % av all UDI på det afrikanske kontinentet og bortimot 90 % av alle M&As siden 2003 har vært i gruve- og petroleumssektoren (Watts 2007:638).
- I 2002 gikk mindre enn 1 % av USAs globale UDI til Afrika. Nigeria, Angola og Ekvatoriansk Guinea mottok nesten 50 % av dette (Watts 2007:638).
- Fem land står for 86 % av den totale importen fra Afrika til USA. Disse landene er Nigeria, Sør-Afrika, Gabon og Ekvatoriansk Guinea. Disse er alle oljeproduserende land (Thompson 2004:461).
- Amerikansk olje -og mineralimport fra Afrika utgjør 82,4 % av den totale importen fra Afrika, derav 67,8 % er energirelaterte produkter (Thompson 2004:461).
- Nigeria var den største mottakeren av global UDI i 2007 i sub-sahara (World Investment Report 2008:46).
- I dag utgjør Joint-Ventures mellom NNPC og MNOSer for 95 % av Nigerias råoljeproduksjon (Taylor 2007:634-635).

Tallene ovenfor viser også hvor viktig Nigeria som Afrikas største oljeproduserende land er for den globale oljesektoren. Watts identifiserer forverringen av konflikten i Niger-Deltaet og den økende uregjerligheten av oljefeltene i regionen, som faktorer som påvirker flyktigheten til verdens oljemarkeder (Watts 2007:637-638). Et eksempel

på dette er at over USD 1 milliard i oljeinntekter gikk tapt etter at MEND proklamerte sitt mål om å kutte nigeriansk oljeproduksjon med 30 % i 2006 (Watts 2007:637).

En sentral del av Kinas afrikanske handelsstrategi på kontinentet har vært å kunne få tilgang til oljeressurser som ellers domineres av Vestlige aktører (Alden 2007). Samtidig har Kinas innpass på det nigerianske oljeproduksjonsmarkedet også vært en del av Nigerias strategi for å øke sine oljeinntekter og utvide sin forhandlingsmakt over de ulike Vestlige oljeselskapene og utenlandske statlige eide selskaper som dominerer den nigerianske oljeindustrien, og som kjemper for å få økt tilgang til de strategiske oljeressursene i Deltaregionen (Obi 2008:417). Kinas importandel fra Nigeria er betraktelig mindre, enn USAs ettersom den fikk tildelt sine første oljekonsesjoner i Nigeria i 2005 (Alden 2007). I 2007 stod Nigeria for 12 % av USAs totale import av råolje i 2007 (Watts 2007:638). USA importerer 59 % av sin oljeetterpørsel utenifra²⁷.

Det har blitt spekulert meget rundt Kinas strategi i forhold til ervervelse av olje i Niger-Deltaet. En påstand er at Kina følger i fotsporene til vestlige makter som har plyndret Afrikas ressurser gjennom flere århundre. Andre hevder at Kinas Afrikapolitikk støtter diktatoriske og korrupte regimer uten å hensyn til normene til *good governance* eller respekt for menneskerettigheter eller miljømessige standarder (Large 2007:52-57, i Obi 2008:422). Videre argumenteres det for at den kinesiske trusselen til Vestlige oljeinteresser i Afrika er overdrevet, mens andre hevder at Nigeria tjener på at de nye mulighetene og økte inntekter fra Kinas utviklingshjelp. Men realiteten er den at Kina ligger lang bak i forhold til investeringer og tilgang til oljefelt i Deltaet sammenliknet med vestlige land (Obi 2008:422-23).

4.2 Dynamikken i det internasjonale markedet

Her viser jeg til noen forskjeller i strukturene til det internasjonale markedet med utgangspunkt i hendelsene rundt dannelsen av OPEC i 1960 og Kinas etablering av Forum On China-Africa Cooperation (FOCAC) i 1998. Ettersom casestudien i besvarelsen omhandler MNOSer, er dette et relevant eksempel.

---

²⁷ EIA, Petroleum Supply Monthly, March 2008.

Gjennom å belyse dynamikken mellom oljeselskaper, og mellom oljeproduserende land og selskaper som utløste førte til dannelsen av OPEC, kan to viktige faktorer belyses: 1) Vestlig selskapers dominering av oljeressurser og 2) mulige strategier for innpass på det internasjonale oljemarkedet. Videre kan en slik sammenligning gi et bilde av konkurransesstrukturene i det internasjonale markedet.

Det er strukturelle *forskjeller* i dynamikken mellom oljeselskaper rundt dannelsen av OPEC og Kinas innpass på det afrikanske oljemarkedet: I det første tilfellet, var tilgangen på oljeressursene dominert av investoreide selskaper, mens i det andre er oljeressursene dominert av statlig eide selskaper. I 1970 var 78 % av oljereservene kontrollert av investoreide selskap, hovedsakelig basert i USA. I dag kontrolleres 80 % av verdens oljereserver av statlig eide selskap, der mange har blitt skapt over de siste 30 årene. I motsetning til i 1970, er kun 6 % av verdens oljereserver i dag kontrollert av investor eide selskaper.²⁸ En annen forskjell er selve naturen til og intensiteten av handelsstrategier, ettersom den økonomiske markedsmakten til oljeproduserende land overfor selskapene har blitt sterkere gjennom dannelsen av OPEC (Claes 2001). I tillegg er staters økonomier blitt mer sammenbundet og utfordrer deres suverenitet, gjennom det som i den politiske økonomien kalles for *trianglering* (Willets 2005: 429-432). Dersom to stater nekter å inngå bilaterale handelsrelasjoner grunnet politiske stridigheter, vil deres MNSer finne indirekte eksportkanaler slik at deres varer allikevel kommer frem (Willets 2005:429-432). Videre har det foregått en økning av sammenslåinger mellom MNSer gjennom ulike sammenslåinger eller deltakende eierskap (M&As og Joint Ventures) for å få tilgang til teknologi og nye eksportruter som er essensielle for et selskapers konkurransedyktighet (Cohn 2005:315).

I likhet med dannelsen av OPEC, representerer Kinas innpass i Afrika endringer i samspillet mellom Vestlige aktører og afrikanske oljeproduserende land. En videre utdyping av hendelsene rundt dannelsen av OPEC er nødvendig for å kunne illustrere dette.

---

²⁸ America's Oil and Natural Gas Industry. *The Fact About Oil Industry Mergers, Market Power and Fuel Prices: An API Primer*. August 2008: 2.

4.2.1 Dannelsen av OPEC og endring av relasjonen mellom aktørene

På begynnelsen av 1900-tallet var staten lite involvert i oljeselskapenes virke, siden olje ble sett på som en uproblematisk vare (Claes 2001). Konkurransen om ervervelse av oljeressurser i det internasjonale oljemarkedet foregikk derfor mellom selskaper, ikke stater (Claes 2001). Etter andre verdenskrig, ble det internasjonale markedet dominert av syv Vestlige selskaper (*de syv søstre*) som kontrollerte hele produksjonskjeden. Søstrene organiserte sitt virke ved at alle selskapene skulle operere i minst to land, slik at de ville stå sterkere mot mulige reguleringer fra de oljeproduserende landene ettersom ingen av dem ville være totalt avhengig av forhandlingsmakten og byttemakten til en stat. Selskapene hadde derfor betydelige økonomiske interesser i å opprettholde kontroll over det internasjonale oljemarkedet ettersom oljeforbruket i industri og forbrukermarkedet økte (Claes 2001). De *syv søstrenes* hegemoni og kontroll over det internasjonale oljemarkedet, gjorde det svært vanskelig for nye aktører å få innpass i sektoren. De oljeeksporterende landene forsøkte på sin side å øke sin forhandlings- og økonomiske byttemakt ved å svekke de syv søstrenes dominering gjennom å inngå Joint Venture-avtaler mellom oljeeksporterende land og mindre oljeselskap. Som et resultat økte konkurransen på oljemarkedet. Dette gjenspeilte seg gjennom prisavslag på salg av olje som ikke stod i forhold til den offentlige salgsprisen. Siden den offentlige salgsprisen dannet grunnlaget for de oljeproduserende landenes skatter og royalties for oljeproduksjon, kuttet oljeselskapene derfor ned på de offisielle salgsprisene og utløste dannelsen av OPEC (Claes 2001:57-60).

Relasjonene mellom oljeselskapene endret altså forutsetningene for samarbeidet mellom oljeprodusentene og endret samtidig relasjonen mellom oljeselskapene og de oljeproduserende landene (Claes 2001). Videre førte en nasjonaliseringsbølge av oljeressursene i de oljeproduserende landene fra 1970-tallet og utover, til at maktforholdet mellom dem og aktørene i det globale oljemarkedet endret seg (Claes 2001). Etter at Nigeria ble medlem av OPEC, fikk staten en mer aktiv rolle i oljeressursene gjennom det statlig eide selskapet Nigerian National Petroleum Corporation, blant annet gjennom at den nigerianske staten krevde at alle utenlandske

oljeselskapene skulle gå inn i delt eierskap med NNPC siden 1970-tallet (Taylor 2007:634-635).

4.2.3 Avslutning

Dominansen til de syv søstrene gjorde det vanskelig for nye aktører å få innpass på markedet. Dette er et eksempel som viser til hvordan aktører som dominerer et domene ønsker å opprettholde status quo, gjennom å forhindre at deres interesser blir truet. Ifølge Claes var det to strategier utenforstående selskaper kunne benytte seg av for å få innpass på oljemarkedet under de syv søstres hegemoni. Det første var utvikling av nye oljeproduksjonsområder som ikke ble kontrollert av de *syv søstrene*. Det andre var et forsøk på å bryte dominansen til de store selskapene (Claes 2001:57). Mye tyder på at Kina har benyttet seg av den siste strategien gjennom sin ikke-interveneringspolitikk for å få innpass på det afrikanske markedet. Hvordan belyses gjennom å se på Kinas Afrikapolitikk.

4.3 Kinas Afrikapolitikk

Etter dannelsen av People's Republic of China i 1949, isolerte Kina seg fra den globale økonomien i fire tiår (Alden 2007:38). Dette er årsaken til Kinas sene innpass på det internasjonale markedet og ført til at staten har ligget etter i utvikling av teknologisk og varer. Kinesiske selskaper har derfor fulgt en ekspansjonsstrategi som inkluderer ervervelse av etablerte merker og få tilgang til teknologi og detaljhandel (Alden 2007:38-40). De typiske strategiene for kinesiske selskaper, har vært å inngå i Joint-Ventures med Vestlige selskaper før de forflytter seg utenlandske markeder, samt å inngå i M&As med etablerte selskaper. Dette har tillatt kinesiske selskaper til å få tilgang til ny teknologi, avansert produksjon og ledelsesekspertise (Alden 2007:40). Sterk statlig støtte gjennom China Exim Bank (CEB) har gjort utvidelsen av kinesisk handel mulig. CEB er en statlig eid institusjon hvis hovedoppgave er å støtte utvidelsen av kinesisk handel, ved å skaffe til veie finansiell eksportkreditt og internasjonale lån for konstruksjon og investering i utlandet og tilby kreditt (Alden 2007:24). Villighet til CEB for å operere med tap (Alden 2007:24), reflekterer hvor viktig utvidelsen av internasjonal handel er for Kina.

4.3.1 Kinesisk handelsdiplomati

Forum On China-Africa Cooperation (FOCAC) ble dannet i 1998 og er en egalitær samarbeidsstruktur mellom Kina og Afrikanske land som har vært underlagt Vestlig kolonistyre (Kernen 2007:163-164). Ifølge Kernen, er FOCAC et verktøy for å tjene den kinesiske politiske makten i Afrika og i verden, gjennom å pleie bilaterale handelsrelasjoner med 23 afrikanske land og gi Kina forhandlingsmakt og innpass i nye markeder på det internasjonale handelsmarkedet (Kernen 2007:170-172). Det multilaterale diplomati er basert på Afrikas antikoniale fortid (Alden 2007:31) og Beijing benytter seg av en anti-kolonialistisk retorikk som tiltaler Afrikanske ledere (Kernen 2007). Kinesisk utbygging av offentlige bygninger, har appellert sterkt til afrikanske eliter som tar imot muligheten til å kunne bytte ut offentlige bygninger fra kolonitiden (Alden 2007:23). Gjennom FOCAC, proklamerer Kina at den kinesiske hjelpen er basert på prinsippet om egalitet og gjensidige goder, og at Kina respekterer statenes suverenitet og stiller *ingen vilkår* til sin utviklingsbistand (Kernen 2007:163-166) gjennom sin *ikke-interveneringspolitikk* (Alden 2007). Dette kalles for Beijing konsensus (Ramo 2004, i Alden 2007: 105-106). Dette har tillatt Kina til å inngå handelsavtaler med afrikanske stater, der Vestlige selskaper ikke har operasjonell lisens (Pegg 2006, Alden 2007). Samtidig har Kina vist til

Nigerianske myndigheter vendte seg til Kina for militære forsyninger for å kunne beskytte oljefelt og oljeproduksjon mot angrep i 2006 etter at MEND angrep oljeinstallasjoner og kidnappet utenlandske oljearbeidere. Bortsett fra FN fredsbevarende styrker, er Kinas militære tilstedeværelse ikke-eksisterende (Marks 2008). Dette kan sies å være i tråd med Kinas ikke-interveneringspolitikk.

Kinas Afrikapolitikk utføres på et strengt bilateralt grunnlag gjennom FOCAC. Det bilaterale diplomati er der ressursdiplomati og Afrikas bånd til Kinas utviklingsbånd og samarbeid finner sted. Kinas kommersielle diplomati forekommer på stat-stat nivå og all vedlikehold av relasjoner med afrikanske eliter og China Communist Party og sine underkomiteer (Alden 2007:27). Denne tilnærmingen har tillat Kina til å fremheve sine bånd med individuelle afrikanske ledere, hvilket blir verdsatt av politikere som ellers blir neglisjert på verdensbasis (Alden 2007:27). Dette

har gitt Kina muligheten til å forfølge sine interesser (Alden 2007:27-28). I tillegg har Kinas bilaterale tilnærming til afrikanske stater har gitt Kina forhandlingsmakt i forhold til påvirkning av pan-afrikanske initiativer som den Afrikanske Unionen (Alden 2007).

4.3.2   Konsekvenser av Kinas handelsdiplomatiske strategi for Afrika

Afrikansk industri er underkastet konkurransen av kinesiske produkter, som i de senere årene har oversvømt Nigerias markeder og har ført til nedleggelse av nigerianske bedrifter og til økt arbeidsledighet blant nigerianske arbeidere (Taylor 2007:633). I flere afrikanske land, klarer ikke salget av råvarer å kompensere for den raske veksten til importen. Et resultat av dette er at handelsubalansen mellom afrikanske land og Kina øker (Kernen 2007:170). Dette viser seg i gjennom at afrikanske produkter, bortsett fra råvarer, har en meget begrenset plass på det kinesiske markedet (Kernen 2007:170).

Taylor viser til at nigerianske tekstilstoffer er mer kostbart for nigerianere enn kinesiske (Institute of Development and Education for Africa, 2005 i Taylor 2007:633) og har ført til nedleggelsen av 65 nigerianske tekstilfabrikker over 10 år (Taylor 2007:634). Med andre tall betyr dette at mer enn 80 % av nigerianske tekstilfabrikker har måtte stenge og det antas at rundt 250.000 arbeidere har blitt arbeidsledige som følge av dette (Alden 2007:49). Men dette skyldes også korrupsjon, ineffektivitet og en lite fungerende administrasjon innad i Nigerias serviceindustri (Taylor 2007:634).

Med tanke på den høye arbeidsledigheten i Nigeria, er ikke dette selve definisjonen av samfunnsansvarlig praksis. Ifølge Alden, skyldes kinesiske selskapers bruk av kinesisk arbeidskraft for infrastrukturprosjekter behovet for å kunne ferdigstille arbeidet så fort som mulig og med minimale komplikasjoner (Alden 2007:83).

For regimer som Nigeria blir Kina sett på som en strategisk partner og en ny kilde til UDI, selv om den lokale handelssektoren og fagorganisasjoner/det sivile samfunnet kan være bekymret over innvirkningen på deres interesser. (Alden 2007:66-67). Nigerianske selskaper har begynt å klage over føderalstatlige og sentralstatlige myndigheter insentiver som tilbys kinesiske investorer, ettersom de har begynt å

merke konkurransen (Alden 2007:69). Afrika har villet se Kina åpne sitt marked for afrikanske jordbruksprodukter og behandle spørsmålet om bruk av kinesisk arbeid. Dette har ført til endrede relasjoner mellom de ledende afrikanske multilaterale institusjonene og den kinesiske staten (Alden 2007:78). Men siden Kina opererer med strenge bilaterale avtaler med Afrika, har det manglet en strategisk afrikansk tilnærming til Kina (Alden 2007:77).

4.3.3 Avslutning

I dette underkapittelet har det blitt redegjort for Kinas sene innpass i det internasjonale markedet som skyldes Kinas isolering fra det globale markedet over fire tiår. Kinesiske selskaper har fått solid støtte fra den staten for å kunne tilegne seg ny teknologi og tilgang til eksportkanaler for sine produkter gjennom M&As og Joint Ventures. Videre respekterer Kinas ikke-interveneringspolitikk afrikanske staters suverenitet ved at det ikke stilles vilkår til økonomisk bistand eller investeringer. Etersom Nigeria og andre stater med svake demokratier anser Kina som en strategisk partner og en ny kilde til UDI og tilbys kinesiske investorer myndigheter insentiver.

Gjennom sin vilkårløse politikk har Kina vunnet et økonomisk konkurransefortrinn overfor Vestlige selskaper i Afrika. Dette utredes under punkt 4.4. For å kunne belyse dette, må det først redegjøres for USAs handelspolitikk og handelsinteresser i Afrika gjennom å redegjøre for den Vestlige vilkårspolitikken.

4.4 Vestlig kondisjonalitet

Vestlige strukturtilpassningsprogrammer (SAP) og USAs handelsavtaler med Afrikanske land har skjedd gjennom bruk av vilkår, og har fått alvorlige konsekvenser for afrikanske samfunn.

Gjennom tanken om liberale ideer om makten til markedet og viktigheten av demokratiet, har vestlige makter søkt å restrukturere afrikanske økonomier og politiske systemer for å inkorporere disse verdiene (Alden 2007:94). Dette har manifestert seg gjennom det Internasjonale Monetære Fondet (IMF) og Verdensbankens strukturtilpassningsprogrammer (SAP). Vestlige stater har gjennom disse

programmene stilt vilkår til afrikanske stater knyttet til bevilgning av utviklingslån og utviklingshjelp (Smukkestad 1998:114-116). Disse vilkårene har hatt som mål å liberalisere utviklingslands økonomier, gjennom å åpne opp deres markeder for utenlandske varer og selskaper, gjennom reduksjon i offentlige budsjetter og i infrastrukturprosjekter (Smukkestad 1998:114-116, Cohn 2005). Dette blir av Ramo betegnet som Washington-konsensus (Ramo 2004 i Alden 2007:105).

4.4.1   Konsekvensene av Vestlig kondisjonalitet for Afrika

Konsekvensene av SAP har høstet bred kritikk for å ha forverret fattigdom i Afrika. Anti-globalister har protestert mot de G8-, IMF og Verdensbank-toppmøter og har benyttet brukt mediaoppmerksomhet for å heve bevissthetsnivået av negativ innvirkning som handelsliberalisering har hatt på arbeids- og miljømessige forhold i den tredje verden (Alden 2007:95). Kritikken har rettet seg mot de økonomiske konsekvensene for afrikanske stater²⁹. Gjennom SAP og bilaterale avtaler med Vestlige stater, har afrikanske land blitt oppmuntret til å satse på eksportorientert industrialisering (EIO) (Thompson 2004:463, Smukkestad 1998) Siden kontinentet er rikt på naturressurser, har det blitt satset på primærsektoren (Thompson 2004:463). Etersom flere land begynte med EIO, har prisene rast nedover og har ført til at stater som er avhengige av deres eksportvirksomhet har sett seg nødt til å eksportere mer for å kunne betjene lån og for å kunne importere varer fra utlandet (Thompson 2004:463, Smukkestad 1998).

Liberaliseringen av den nigerianske økonomien har strengt tatt ikke kommet befolkningen til gode. Som vist i forrige kapittel har miljøødeleggelser ødelagt den sivile befolkningens selvsubsidierende økonomi (Zalik 2004), hvilket har ført til økt fattigdom og eskalert kampen om kontroll over naturressursene (Ifeka 2001, HRW 2005). En arbeidsledighetsrate på 75 % og opptil 90 % i noen områder av Deltaet (Watts 2007) er et tegn på dette. Liberaliseringen har ført til tap av tradisjonelle arbeidsoppgaver blant deltabefolkningen (Zalik 2004) uten at nigerianske myndigheter har gjort et reelt forsøk på eller forsøker å integrere befolkningen i den internasjonale

---

²⁹ Alvorlige negative økonomiske konsekvenser gjennom Vestlig kondisjonalitet har også funnet sted på andre kontinenter.

økonomien, gjennom blant annet omskolering og skaping av arbeidsplasser. En del av denne integreringsprosessen blir blant annet tillagt MNOSer, som av hensyn til deres sosiale lisens overfor vertsbefolkningen delvis oppfyller MOUer. Dette kan sies å skje gjennom arbeidstreningsprogrammer og skolestipender (Zalik 2004), men ettersom det ikke er arbeid å få er effekten av disse tiltakene begrenset.

Demokrati har heller ikke blitt fremmet i Nigeria gjennom SAP. Demokratiske valg ble sågar gjeninnført i Nigeria i 1999, og har blitt beskrevet som et sirkus (Taylor 2007:641). Valget i 2007 var preget av voldelige hendelser og trusler mot velgere, samt maktmisbruk fra myndighetene.³⁰ Ifølge Copson, har Bushadministrasjonen brukt minimalt med diplomati for å promotere demokrati i Afrika (Copson 2007:70). Dette knyttes til USAs oljeinteresser på kontinentet, som har fått Bush-administrasjonen til å dyrke relasjoner med regimer som verken er transparente eller demokratiske (Copson 2007:121). Som vist, bidrar Nigerias politiske økonomi til stridighetene i Deltaet. Ifølge Taylor er den gjennomsyret med klientalisme, patronasje og korrupsjon (Taylor 2007:641). Konsekvensene av dette er at 80 % av oljeinntektene tilfaller 1 % av befolkningen (Taylor 2007).

4.4.2 USAs African Growth and Opportunity Act (AGOA)

Kondisjonalitet eller vilkår blir også brukt i handelsavtaler med afrikanske stater. En slik avtale er den amerikanske The African Growth and Opportunity Act (AGOA) som ble dannet i 2000 dannet for å kunne øke Afrikas tilgang til det amerikanske markedet (Thompson 2004:461). Før et land kan bli handelspartner med USA, må det bli godkjent etter kriterier om markedsbasert økonomi, anti-korrupsjonsarbeid, fjerne barrierer for handel med USA og respektere intellektuelle rettigheter (Thompson 2004:461-465). Ifølge Thompson tvinger amerikanske myndigheter opp døren for afrikansk produksjon for amerikanske selskaper gjennom AGOA (Thompson 2004:465). En av følgene av dette programmet er at en afrikansk stat som ønsker å handle med USA, ikke kan velge den formen for økonomi som den vil forfølge (Thompson 2004:461): Under AGOA, skal et land behandle selskaper likt med dets

---

³⁰ AGOA Annual Report to Congress-report 2008 - www.AGOA.gov, 11.11.2008

egne nasjonale stater og ikke gi insentiver til noen uten å gi til andre. Dette har ført til at lokale små bedrifter som er interessert i å fremskaffe irrigasjonsteknologi, ikke kan bli gitt spesielle lånerenter slik at det kan tjene bønder med liten produksjon. Ettersom globale selskaper har på sin side tilgang til teknologi og billige lån, blir lokale bedrifter utkonkurrert (Thompson 2004:462). USAs krav om full liberalisering av økonomien, har ført til at afrikanske stater har måttet gjennomføre strukturelle reformer som er ligner SAP: Kutt av offentlige utgifter og fjerne priskontroll og subsidier (Thompson 2004:464-465, Smukkestad 1998:114-116, Potter 2000:380). Ifølge Thompson, er hovedmålet for slike MNSer å fjerne barrierer for akkumulering av kapital gjennom dannelsen av et globalt marked. Siden den afrikanske kjøpekraften er så lav, kan ikke den første drivkraften ha vært å skape et marked for amerikanske produkter, heller å fremme tilgang til afrikanske ressurser, inkludert billig arbeidskraft (Thompson 2004:463).

I 2004 var det 37 land som var medlemmer i dette programmet etter å ha blitt godkjent etter vilkårene. AGOA har rapportert mer enn 44 % importøkning i fra AGOA-land i 2005, hvis store deler skyldes økningen av USAs oljeimport på 53 %. AGOA-land som ikke er oljeeksporterende hadde derimot en importnedgang på 16 % (Copson 2007:34-35). Dette bekrefter også den sentrale betydningen av olje for amerikanske myndigheter. At USAs militære finansielle støtte overgår all utviklingsbistand på det afrikanske kontinentet (Thompson 2004:460), kan også tyde på dette.

4.4.3 USAs Nasjonale sikkerhetsinteresser i Afrika

I løpet av de siste årene har USAs Afrikapolitikk i økende grad blitt påvirket av to sikkerhetsinteresser: Den globale kampen om terror og beskyttelsen av oljeforsyning (Copson 2007:122). Det muslimske flertallet i Nord-Nigeria og motstandsbevegelsene i Delatet, blir av USA sett på som en trussel for det nåværende regimet (Copson 2007:122)³¹.

Som vist i forrige kapittel er det mye som tyder på at Chevrons drift i Deltaet er med på å forsterke volden i Deltaet. USAs oljeforsyningsinteresser i Deltaet kan også sies å

---

³¹ Obasanjo-administrasjonen gikk av i 2007.

være med på dette. Sabotasje, kidnapping av oljearbeidere og stjeling av olje representerer direkte trusler mot USAs oljeinteresser (Copson 2007:122), gjennom oljeforsyning og inntekter fra produksjonen blir forstyrret. Som er resultat av dette, har tilstedeværelsen av amerikanske tropper på kontinentet økt, gjennom flere militære samarbeidsinitiativer som fremskaffer spesialisert militært utstyr, militær trening og etterretningsdata (Klare & Volman 2006:299-301)³². Ifølge en offiser fra Pentagon sitert i Wall Street Journal, vil hovedoppgaven til amerikanske styrker i Afrika være å forsikre seg om at Nigerias oljefelt, som i fremtiden vil kunne utgjøre så mye som 25 %, er sikret (Klare & Volman 2006:302). Samtidig viser USA forsiktighet med amerikansk militær tilstedeværelse i Afrika, siden dette vil kunne føre til økt misnøye blant befolkningen i stater hvis politiske bilde allerede er preget av utstrakt vold og opptøyer (Copson 2007). Befolkningen i en stat som Nigeria. USA har videre donert syv kystvaktsbåter til Nigeria for å forsterke den nigerianske flåtens evne til å beskytte offshore oljeinstallasjoner og oljetankere.³³

Et annet aspekt av trusselen fra konflikten i Niger-Deltaet er de implikasjonene dette er med på å skape for amerikansk UDI. Amerikanske investorer er bekymret for politisk risiko, mangel på transparens og kriminalitet og vegrer seg for å investere i regionen (Copson 2007:33). Dette har ført til at forslag om skattefrihet på profitt har blitt fremmet, slik at amerikanske firmaer skal investere i Afrika. Ett annet fremmet forslag er partnerskap mellom amerikanske firmaer og private selskaper for infrastrukturprosjekter (Copson 2007:33). Ifølge Thompson, er den viktigste rollen til staten å forhandle konkurransedyktigheten til dens egen selskapsproduksjon, hvilket er det overordnede målet til USA trade and Development Act (Thompson 2004).

4.4.4 Avslutning

I dette underkapittelet har jeg redegjort for USAs handelsdiplomatiske strategier gjennom å vise til Vestlig kondisjonalitet , AGOA og USAs nasjonale sikkerhetsinteresser. Redegjørelsen viser at bruk av vilkår er en viktig del av USAs handelsdiplomati. Vilkårene som stilles til økonomisk bistand går utover afrikanske

---

³² Se også www.prairienet.org/arcas/military/military06.bak

³³ www.prairienet.org/arcas/military/military06.bak, 04.11.2008.

staters mulighet til å kunne bestemme hvilken økonomiske politikk de ønsker å forfølge. Dette kan sies å bryte med afrikanske staters suverenitet og selvbestemmelse.

I neste underkapittel sammenliknes USAs og Kinas handelsdiplomatiske strategier.

4.5 Washington konsensus versus Beijing konsensus

Ramos bruker betegnelsene *Washington-konsensus* og *Beijing-konsensus* i beskrivelsen av hovedforskjellen mellom Vestens og Kinas diplomatiske handelsstrategier (Ramo 2004 i Alden 2007:105-106). Washington konsensus innebærer strukturtilpasningsprogrammer fra Verdensbanken og IMF og donorer. Som vist inkluderer dette begrensninger på makroøkonomisk policy, reduksjon av offentlige budsjetter og forpliktelse til transparens (Alden 2007:105). Beijing konsensus innebærer derimot ikke-innblanding i staters nasjonale anliggende og promotering av suveren integritet (Alden 2007:106).

Beijing-konsensus har blitt godt mottatt fra mange afrikanske ledere som motsetter seg Vestlig kondisjonalitet som sikter til økonomiske og politiske reformer av deres regimer (Alden 2007:106). Kinas vilkårløse politikk har derfor tjent Kinas interesser om utvidelse av dens internasjonale handel. For Vestlige handelsaktører har dette fått politiske og økonomiske konsekvenser.

Vestlige selskaper har mistet kontrakter på infrastrukturprosjekter til kinesiske anbud, og lavkostnads kinesiske produkter har konkurrert ut vestlige produsenter i alle markeder, bortsett fra luksusmarkedet i Afrika (Alden 2007:103). Fra Vestlige selskapers side er en del av problemet ”good governance”-agendaen som dets styresmakter har forsøkt å promotere (Alden 2007:103). Vestlige selskaper hevder at reguleringer som pålegger selskaper til å følge miljøvennlige og arbeidsstandarder, gjør dem lite konkurransedyktige mot kinesiske MNS som er fritatt for disse reguleringene (Alden 2007:46). Videre er Vestlige handelsaktører bekymret i forhold til kinesiske firmaers dyktighet til å påberope seg diplomatiske og finansielle insentiver i form av lån og bevilgninger gjennom CEB (Alden 207:104).

De økonomiske konkurransefortrinnene til kinesiske selskaper i Afrika, bekymrer også Vestlige stater i forhold til hvordan de skal kunne ta vare på sine økonomiske interesser uten å undergrave strukturene og fremvoksende institusjoner som ut i fra deres neoliberale syn er nødvendige for å bygge en vellykket markedsøkonomi innad i rammen av liberale stater i Afrika (Alden 2007:102-104). Det kan derfor hevdes at Kinas motstand mot promoteringen av kondisjonalitet er utfordrer Vestlig Good Governance og CSR. Dette blir diskutert i neste kapittel.

4.5.1 Kinas og USAs Afrikapolitikk

Gjennom sterke statlige subsidier fra CEB, har Kinas Afrikapolitikk vært drevet av å få innpass på det Afrikanske markedet (Alden 2007). Kina har i motsetning til USA måttet tilegne seg ny teknologi og eksportkanaler for å kunne bli konkurransedyktige på det internasjonale markedet. USA Afrikapolitikk har på sin side søkt å opprettholde *status quo* gjennom sitt hensyn til kampen mot terror (Copson 2007).

Felles for begge staters Afrikapolitikk er å sikre sine oljeforsyningsinteresser. Kina har intensivert sitt handelsdiplomati i forhold til tilgangen på oljeinteresser etter USAs okkupasjon av Irak (Davies 2008:136). USAs oljeforsyningsinteresser står på dens nasjonale sikkerhetsagenda (Copson 2007).

Videre deler statenes handelsaktører en økonomisk interesse om å få tilgang til nye markeder i Afrika. Som vist, har dette påvirket Afrikanske markedsaktører, gjennom at USA har stilt vilkår om at de samme vilkårene blir satt for amerikanske MNSer som for lokale bedrifter. Av hensyn til MNSers teknologiske fortrinn og tilgang på global kapital, har lokale selskap blitt utkonkurrert (Thompson 2004). Kinesiske produkter har utkonkurrert afrikanske lands produkter, hvilket blant annet har ført til nedleggelse av 80 % av Nigerias tekstilindustri, som igjen gjort rundt 250.000 ansatte arbeidsledige (Alden 2007). Ettersom kinesiske selskaper foretrekker kinesisk arbeidskraft, har kinesisk foretningsdrift skapt minimalt med jobber for vertsbefolkningen (Alden 2007). Dette tyder på at Kinas og Afrikanske handelsinteresser har store innvirkninger på afrikanske samfunn.

I motsetning til Kina, finner amerikanske bedrifter og investorer for risikofylt å operere i flere Afrikanske land på grunn av ustabile regimer som er preget av korrupsjon (Copson 2007). Dette har blant annet ført til at forslag om skattefrihet på profitt har blitt fremmet, slik at amerikanske firmaer skal investere i Afrika. På sin side, virker ikke dette å være en hindring for kinesiske selskaper. Afrika opplever en migrasjonsbølge fra Kina (Alden 2007:50-55) som skyldes sterk oppfordring til internasjonale handel fra CEB, som er villig til å operere med tap (Alden 2007). Denne forskjellen kan sies å skyldes den kinesiske operasjonelle lisensen som ikke har samme krav om hensyn til good governance som den Vestlige operasjonelle lisensen.

Vestlig kondisjonalitet satt rammene for afrikanske lands satsning på eksportorientering av primære råvarer, gjennom å sette vilkår til utviklingshjelp. Dette har ført til en liberalisering av afrikanske staters økonomier. Det er viktig å påpeke at Kina opererer innenfor rammene til det internasjonale markedet, hvis strukturer har blitt skapt gjennom Vestens neolibérale politikk. Dette kan tyde på at selv om Kina ikke stiller noen vilkår for UDI og utviklingshjelp, opererer de ut i fra de samme konkurransestrukturene skapt gjennom Vestlig kondisjonalitet. Med andre ord kan det hevdes at Vestlige vilkår har banet vei for Kinas vilkårløse politikk.

4.5.2 Å intervenere eller å ikke intervenere

Konsekvensene knyttet til kinesiske investeringer i Afrika, gjør at Kina spiller økende rolle i afrikansk politikk og motstrider ikke-innblandingspolitikken til Beijing (Alden 2007:58, Taylor 2007, Obi 2008).

Ettersom kinesiske MNSer blir mer integrerte i det globale markedet, vil de være mer være ansvarlige for aksjeholdere, holde fast ved styringsprinsipper og blir mer sosialt bevisst. Det kan derfor tenkes at deres foretningvirke vil kunne nærme seg hensynene til good governance. Siden CNCPS virke i Niger-Deltaet møter de samme utfordringene som Chevron med tanke på opptøyer og sabotasjeaksjoner mot sitt virke, vil det muligens lønne seg for kinesiske MNSer å etterligne Vestlig "best practice", som igjen vil kunne være en bestemmende faktor for kinesisk selskapsvirke i Afrika (Alden 2007:57). På en annen side er det mye som tyder på at det ikke er like enkelt

for Chevron og CNPC å oppnå en sosial lisens fra vertsbefolkningen i Niger-deltaet. I tillegg til kampen om kontrollen over olje- og naturressurser i Niger-Deltaet, kan den økende misnøyen blant den afrikanske befolkningen vedrørende tap av levebrød, tap av markedsandeler i den nigerianske tekstilindustrien i den konkurransen med kinesiske selskaper, samtidig som at kinesiske selskaper foretrekker kinesisk arbeidskraft tyde på dette.

Det Vestlige fokuset på samfunnsansvar har bidratt til å skape et press på Kina (Taylor 2007). Kina står overfor et strekt press fra både det afrikanske sivile samfunnet og fra Vestens Washington konsensus (Alden 2007). Mye kan derfor tyde på at Kina vil måtte endre på sin diplomatiske strategi om ingen innblanding i Nigerias statlige anliggende, ettersom kinesiske selskaper har fått økende innvirkning på det nigerianske samfunnet og beveger seg bort i fra sin ikke-intervenerende policy (Alden 2007).

Vestlige aktører har på side kritisert Kina og kinesiske selskaper for mangelen av hensyn til menneskerettigheter, økologi og miljøvern, samt politiske ringvirkninger av sin tilstedeværelse i Afrika (Kernen 2007:173). Dette har NGOer også kritisert Vestlige selskaper for. Dette får Kernen til å danne seg et inntrykk av at Vestlige stater politikk ofte har blitt og blir idealisert for å sverte den kinesiske utenrikspolitikken (Kernen 2007:173). Dette kan derfor være et tegn på et motsvar fra Vestens handelsdiplomati, hvis idealer om universelle menneskerettigheter og demokratiske verdier blir fremmet av CSR-bevegelsen.

4.6 Avslutning

I dette kapittelet har jeg redegjort for den kinesiske operasjonelle lisensen ved å redegjøre for Kinas handelsdiplomatiske strategi i Afrika. Kinas strategi skiller seg ut fra den Vestlige gjennom sin vilkårløse politikk og respekt for afrikanske stater suverenitet gjennom sin ikke-interveneringspolitikk. Dette fører også til at kinesiske selskapers operasjonelle lisens skiller seg ut i fra den vestlige ved at den ikke tar hensyn til prinsippene til good governance. Kina søker derfor å legitimere sin foretningsdrift gjennom å pleie de bilaterale relasjonene til afrikanske statsledere i

stedet for å svare overfor CSR-bevegelsen. Ettersom kinesiske selskaper ikke trenger å følge de samme kravene som Vestlige selskaper, gir det dem et økonomisk konkurransefortrinn overfor Vestlige bedrifter. Hvilke implikasjoner den kinesiske operasjonelle lisensen har for den Vestlige, blir gjenstand for diskusjon i neste kapittel.

Den kinesiske operasjonelle lisens kan sies å sprike fra den sosiale lisensen. Mye tyder på at det er staten som har operasjonell lisens, gjennom strenge bilaterale forhandlingsrammer med afrikanske statsledere. Selskapene har sosial lisens.

Kapittel 5 - Kinas handelsstrategier og implikasjoner for den Vestlige operasjonelle lisensen

I dette kapittelet diskuteres det om den kinesiske operasjonelle lisensen er med på å utfordre legitimiteten til den Vestlige operasjonelle lisensen gjennom å belyse den politiske krisen til CSR-kulturen og den myke makten til Kinas handelsdiplomatiske strategi.

5.1 Den politiske krisen til CSR-kulturen

Med referanse til Dobrys *politiske kriser* (Corcuff 2007), vil den *sektorielle logikken* i Vestens handelsrelasjoner til Afrika bli forstyrret. Ifølge Dobry bruker aktørene sektorens logikk for å kunne evaluere hva som er mulig og effektivt eller ikke. I et slikt perspektiv er aktørens rasjonalitet sosialt strukturert, det vil si begrenset av sektorens sektorielle logikk. Den sektorielle logikken skaper forutsigbare forventninger for beregninger og handlemåter. Dersom man bryter med disse forutsigbarhetene, viser Dobry til at det vil oppstå *politiske kriser* i sektoren, hvilket vil påvirke andre sektorer, da disse er gjensidige avhengige av hverandre. De politiske krisene karakteriseres av a) en *flytende/uklar politisk tilstand*, som oppløser grensene mellom de ulike sektorene, b) *strukturell usikkerhet*, hvilket gjør de rutinemessige politiske beregningene usikre, og c) *tap av forutsigbarhet*, ettersom de stabiliserende aspektene ved den sosiale virkeligheten forsvinner (Corcuff 2007:40-42). Siden beregningene foretas ut i fra de forventningene aktørene har i fht andre aktørers beregninger, opererer de i et rom av taktisk gjensidig avhengighet. Den gjensidige avhengigheten reduseres ikke til direkte interaksjon mellom individer, men kan gi rom for dette (Corcuff 2007). Videre påpeker Dobry at autonomien til en sektor alltid vil være gjenstand for andre aktører og vil alltid bli utfordret av noen og forsvart av andre, selv om det ikke er aktørens motivasjon til å utfordre autonomien. Autonomi blir på denne måten sett på som et intensjonelt spill og ikke en kamp (Corcuff 2007).

Som vist i kapittel 2, danner samspillet mellom selskaper, stater og ikke-statlige aktører i CSR-bevegelsen og CSR-regimet. Her skapes den sektorielle logikken til den

Vestlige og internasjonale markedssektoren. Ettersom denne logikken er basert på neoliberale verdier, dannes det en sosial kontrakt mellom Vestlige aktører. Ettersom CSR gir legitimitet for Vestlige selskapers virke gjennom deres operasjonelle lisens, vil det skapes en forventning blant aktørene om å handle i tråd med CSR-normene. Dersom noen av aktørene bryter med denne logikken, vil en politisk krise i CSR-kulturen kunne oppstå. CSR kan dermed sies å opprettholde den internasjonale markedssektorens autonomi gjennom å opprettholde dens sektorielle logikk.

Ettersom det er et språk mellom den Vestlige operasjonelle og sosiale lisensen, kan Kinas sektorielle logikk sies å danne en politisk krise for den Vestlige. Ettersom Kina ikke vektlegger CSR og bryter dermed det internasjonale markedets sektorielle logikk, er det rimelig å anta at det vil oppstå en politisk krise som vil kunne påvirke legitimiteten til den Vestlige operasjonelle lisensen. Det økonomiske konkurransefortrinnet til kinesiske selskaper har utfordret Vestlige stater og selskapers økonomiske interesser. Som Alden påpeker, hevder Vestlige selskaper at reguleringer som pålegger selskaper til å følge miljøvennlige og arbeidsstandarder, gjør dem lite konkurransedyktige mot kinesiske MNS som er fritatt for disse reguleringene (Alden 2007:46). Selskapene følger disse reguleringene av hensyn til deres operasjonelle lisens.

De økonomiske fortrinnene til kinesiske selskaper bekymrer også Vestlige stater i forhold til hvordan de skal kunne ta vare på sine økonomiske interesser uten å undergrave strukturene og fremvoksende institusjoner som ut i fra deres neoliberale syn er nødvendige for å bygge en vellykket markedsøkonomi innad i rammen av liberale stater i Afrika (Alden 2007:102-104). Den kinesiske strategien er derfor med på å utfordre den Vestlige good governance-strategien. Slik kan det hevdes at Kinas handelsstrategier er med på å skape en politisk krise, gjennom at Vestlige aktørers rutinemessige politiske beregninger blir usikre. Dette kan manifestere seg i de forhandlingene som skjer i CSR-regimets, som utdypet i kapittel 2, ved at aktørenes forhandlingsgrunnlag og strategier blir endret:

World Investment Report 2007 viser at kinesisk UDI i USA er pålydende USD 48 milliarder (WIR 2007:20). Dette viser at stater og selskapers økonomiske interesser er

sammensveiset og at den kinesiske økonomien er viktig for USA, akkurat som USAs økonomi er viktig for resten av verden.³⁴ Det kan derfor argumenteres for at USA og andre Vestlige stater, og Kina blir mer gjensidig avhengige av hverandre ettersom Kinas økonomi vokser. Dette begrenser Vestlige staters insentiver til å for eksempel innføre økonomiske sanksjoner mot Kina, selv om Kinas handelsdiplomatiske strategi utfordrer good governance-agendaen. Amerikas syn på Kina i amerikanske politiske kretser er delt i to: De som ser på Kina som en trussel mot USAs nasjonale sikkerhetsinteresser og de som ser det som tjenlig å samarbeide med Kina (Klare & Volman 2006). Et eksempel på førstnevnte er det tilfellet der et kinesisk oljeselskap forsøkte å by ut Chevron for eierandeler i Unocal i Sør-Øst Asia. Unocal hadde tidligere kommet frem med en avtale med Chevron, da det kinesiske selskapet bød over Chevron. Frykt for kinesisk kontroll over amerikanske selskapsinteresser førte til at den amerikanske kongressen blokkerte det kinesiske oppkjøpet (Alden 2007:43). Sistnevnte kan tyde på at USAs økonomiske interesser vil kunne gå på tvers av hensynet til good governance.

IGOer som OECD og Verdensbanken har videre blitt påvirket av Kinas ikke-interveneringspolitikk. Alden viser at den Vestlige konsensusen om good governance har blitt utfordret gjennom at Kina innvilger utviklingslån uten vilkår (Alden 207:111). Dersom Kinas innpass på det globale markedet fører til at good governance-agendaen blir ytterligere neglisjert på bekostning av Vestlige staters økonomiske interesser, vil dette også kunne påvirke NGOers virke. For NGOer har Kinas innpass i Afrika vært forstyrrende og uvelkomment (Alden 2007:111). Dette skyldes NGOers frustrasjon over Kinas manglende hensyn til menneskerettigheter, miljøhensyn og demokratiske prinsipper (Alden 2007). NGOer har gjennom flere tiår bygget seg opp en idémakt som har overbevist Vestlige stater og selskaper om å støtte utvikling og investering bygget på prinsippene til good governance (Alden 2007:111).

CSR-kulturen kan derfor sies å stå i en politisk krise, ettersom Kinas strategi kan øke det eksisterende spriket mellom staters økonomiske interesser og good governance. Videre kan kinesiske handelsaktørers økonomiske konkurransefortrinn med tanke på

---

³⁴ USA står for 8 av de 13 største andelene av UDI i verden (World Investment report 2007:20)

billig arbeidskraft og immunitet mot CSR-bevegelsens operasjonelle lisens, tyde på at en endring i den sektorielle logikken spillereglene mellom dens aktører.

Sett i lys av nye aktørers strategier for å kunne få innpass på oljemarkedet under hegemoniet til de syv søstre (Claes 2001:57), kan Kinas Afrikapolitikk derfor sies å ha vært å bryte dominansen til Vestlige handelsaktører gjennom å investere med høy risiko gjennom sterk finansiell støtte fra CEB. Dette betyr også investeringer i stater med ustabile regimer som for eksempel Sudan, der Vestlige selskaper ikke har operasjonell lisens og derfor har solgt andeler til blant annet Kina (Pegg 2006). På denne måten er Kinas Afrikapolitikk også med på å utfordre autonomien til det internasjonale markedets logikk.

5.2 Den myke makten til Kinas handelsdiplomatiske strategi

Diskusjonen i overfor tyder på at det er to viktige faktorer som binder sammen den Vestlige og den Kinesiske handelsstrategien: De tar begge *del i* det internasjonale markedet og bidrar til å *forme* dets strukturer. Strukturer som domineres av *good governance* og CSR, som vist blir utfordret av den kinesiske handelsdiplomatiske strategien.

Med referanse til Nyes *Soft Power* (Nye 2004), kan CSR betegnes som den myke makten til Vestlig politikk. Mens hard power er evnen til å *endre* hva andre gjør, er soft power evnen til *forme* hva andre ønsker (Nye 2004:7). Soft power legger derfor vekt på kooptering gjennom agendasetting og tiltrekningskraft, i stedet for beordring gjennom tvang og bestikkelser som vektlegges i hard power (Nye 2004:7-8). Hvordan ser Kinas myke makt ut?

Det kinesiske handelsdiplomati har basert sin retorikk på en anti-kolonistisk retorikk (Kernen 2007, Alden 2007). Denne retorikken setter Kina og Afrikanske statsledere i opposisjon mot Vestlige makter. Videre står Kinas ikke-interveneringspolitikk i motsetning til Vestens kondisjonalitet og tilbyr afrikanske stater et annet alternativ. Et alternativ der de blir ansett som likeverdige aktører (Kernen 2007) og ikke som tjenere for det Vestlige hegemoniet i den internasjonale arbeidsdelingen. Dette kan sees på som en koopteringsstrategi fra kinesisk side. Etersom nigerianske myndigheter har en

interesse av å spre sine investeringskilder med en likegyldighet for de konsekvensene dette innebærer (Alden 2007:69-70), samsvarer dette bedre med Kinas handelsdiplomati enn den Vestlige. Samtidig som Kinas innpass i Niger-Deltaet er med på å forsterke Nigerias elitors kontroll over oljeressursene, blir også forhandlingsmakten overfor Vestlige aktører forsterket. Ettersom oljeforsyning er et viktig anliggende for Vestlige stater, vil disse kunne bli mer lydige overfor Nigerias interesser og vil derfor kunne være med på å endre maktforholdet dem i mellom. Dette vil også kunne føre til at Kinas innpass vil kunne være med på å tvinge Vestlige stater til å skulle åpne opp for et samarbeid med Kina. På denne måten øker Kinas forhandlingsmakt overfor Vestlige selskaper og kan tjene Kinas interesser om videre integrering i det internasjonale markedet.

Som vist i forrige kapittel, utfordrer Kina Vestlige maktens økonomiske interesser i forhold til sitt konkurransefortrinn som blant annet skyldes deres immunitet mot CSR-bevegelsens prinsipper. Den kinesiske myke makten utfordrer den Vestlige gjennom at kinesiske handelsinteresser tilsynelatende er blottlagt for hensynet til Vestlige verdier som menneskerettigheter, hensyn til miljø og transparens. Som et resultat har Vestlige selskaper vendt seg mot sine stater og klager over at reguleringer rundt deres hensyn til arbeidstakere og miljø er med på å undergrave deres konkurransedyktighet mot kinesiske selskaper (Alden 2007).

Videre viser casestudien fra Chevrans og CNPCs tilstedeværelse i Niger-Deltaet, at Chevrans sosiale lisens ikke samsvarer med den operasjonelle lisensen fra det internasjonale samfunnet. Gjennom sin vektlegging av sin samfunnsansvarlige profil svarer muligens Chevron til CSR-regimets krav om *best practice*, men gjennom sin foretningsdrift svarer ikke selskapet til den sosiale lisensens fra vertsbefolkningen eller til det internasjonale sivile samfunnets idékraft om etterfølgelse av universelle rettigheter og miljøhensyn. Ut i fra dette hensynet vil CNPCs foretningsdrift og operasjonelle lisens kunne ansees som mer kongruent enn Chevrans.

Med tanke på at besvarelsen opererer på ulike analysenivåene, vil jeg utvise en viss forsiktighet med å generalisere effekten som det kinesiske handelsdiplomati har på den Vestlige. Forskjellen mellom de to selskapers operasjonelle lisens i forhold til

den sosiale lisensen, kan imidlertid gi et inntrykk av at det kinesiske handelsdiplomati er mer ærlig og troverdig sammenliknet med Vestlige aktørers promotering av CSR. Den kinesiske myke makten kan på denne måten være med på å belyse spriket mellom økonomisk virke og good governance i det Vestlige handelsdiplomati. Slik kan dermed legitimiteten til CSR bli utfordret.

5.3 Den politiske krisen til ikke-interveneringspolitikken

Som vist i kapittel 4, er det flere aspekter som tyder på at det også er et sprik mellom promoteringen av Kinas ikke-interveneringspolitikk og Kinas utøvende økonomiske politikk. Disse forskjellene manifesterer seg i forskjellen mellom Kinas operasjonelle lisens og sosiale lisens. Etersom kinesiske MNSers operasjonelle lisens kun ser ut til å svare til den kinesiske staten og får massiv støtte fra CEB, vil kinesiske selskapers operasjonelle lisens kunne svare til Kina og CEB. En nærmere analyse av relasjonen mellom CEB og kinesiske MNSer ville derfor kunne ha gitt en mer nyansert fremstilling av kinesiske MNSers operasjonelle lisens.

Etersom Kinesiske selskaper opererer i de samme markedsstrukturer som Vestlige selskaper, vil den kinesiske sektorens autonomi også kunne bli truet. Dette skyldes at den er nødt til å forholde seg til det internasjonale markedets logikk som domineres av den Vestlige logikken. Etersom den Vestlige logikken om good governance er en interveneringspolitikk, vil den internasjonale markedssektorlogikken også følge samme logikk. En ikke-intervenerings logikk vil derfor kunne formes av den internasjonale sektorens myke makt.

Kinas operasjonelle lisens spriker med den sosiale lisensen ettersom kinesiske bedrifter blir mer integrert i den internasjonale økonomien. Selv om Kinesiske myndigheter ikke intervenerer politisk, intervenerer kinesiske MNSer økonomisk. Som vist i forrige kapittel, deler Kinas og USAs Afrikapolitikk visse likhetstrekk i forhold til konsekvensene som deres handelsstrategier påfører afrikanske samfunn. Med tanke på at Kina dominerer flere afrikanske markedssektorer og hovedsakelig ansetter kinesisk arbeidskraft, øker spriket mellom lisensene ytterligere. Med CNPCs ankomst i Niger-Deltaet, vil Kina kunne være med på å forverre sin sosiale lisens dersom det

ikke er lydhørt (eller mindre enn Chevron) overfor sine vertssamfunn. Ut i fra et slikt perspektiv vil spriket mellom de kinesiske lisensene t blir ut i fra et vil bli spesielt tydelig gjennom Kinas nære bånd til Nigerianske myndigheter.

5.4 Konklusjon

Dersom den kinesiske handelsdiplomatiske strategien øker spriket mellom den Vestlige operasjonelle lisensen og den sosiale lisensen, vil Vestens good governance-agenda i det internasjonale markedet bli truet. Da vil også legitimiteten til bruken av CSR bli tuet, forutsatt at den kinesiske operasjonelle og sosiale lisensen samsvarer med hverandre, og at det ikke er et sprik i mellom disse.

I kapittel 2, ble det redegjort for Vestlige MNSers operasjonelle lisens ved å vise til samspillet mellom CSR-bevegelsens aktører. Utformingen av CSR skjer gjennom samspillet mellom aktørene i CSR-bevegelsen. Det ble vist at stater gjennom IGOer har aggregert selskapers og NGOers interesser. Dette tyder på at statene har vært lydhøre for både for NGOer og selskapers interesser. NGOene har gjennom sin idékraft satt menneskerettigheter, miljøvern og demokratiske prinsipper på den internasjonale agendaen og har gjennom denne påvirket den operasjonelle lisensen til MNSer. Vestlige staters interesser og selskaper forhandlingsmakt har satt begrensninger for *harde* regulering av selskapenes virke. Dette kan vises gjennom at selskapsadferden ikke blir direkte regulert gjennom internasjonal lov. Videre har stater gjennom IGOer vært med på å fremme og samtidig sette begrensninger på regulering av selskapenes virke i forhold til CSR. Selskaper har også bidratt i utformingen av denne kulturen, ved at de står i spissen for kapitalistisk akkumulering. Dette har de gjort gjennom å følge sitt hensyn til profittmaksimering og motarbeidelse av rettslig standardisering av CSR-utøvelse.

Ettersom selskaper er fire til å innføre frivillig selvregulering på deres virke, har dette fått ulike konsekvenser for vertstatens og lokalbefolkningens. I kapittel 3 ble Chevrons og CNCPs sosiale lisens gjennomgått. Empirien tyder på at Nigerias politiske strukturer påvirker den sosiale lisensen til selskaper. Voldelige opptøyer, sabotasje mot installasjoner, kidnapping av oljearbeidere, en parallell økonomi og forstyrrelser av oljeselskapers virke, er et tegn på at selskaper opererer under ekstremt vanskelige forhold. Empirien tyder på de positive virkningene av Chevrons samfunnsansvar har vært begrenset og at dette har generert misnøye fra befolkningen.

Som aktør i Chevrons virke er vertsamfunnet med på å forme selskapers CSR-utøvelse og definering av samfunnsansvarlig praksis. Avtalene mellom vertssamfunnet og selskapet virker å danne et grunnlag for dets CSR -utøvelse. Videre tyder casestudien på at vertsamfunnet er med på å forme CSR-utføringen til CSR-bevegelsen gjennom at NGOer tar utgangspunkt i de konsekvensene som selskapenes virke har for vertsbefolkningen. Den Vestlige sosiale lisensen er på denne måten med å sette føringer for den operasjonelle lisensen til den Vestlige operasjonelle lisensen.

Kapittel tre viste at det er språk mellom den Vestlige operasjonelle og sosiale lisensen. Ettersom det viste seg å være vanskelig å finne empiri på CNPCs virke i Niger-Deltaet, ble det konkludert med at selskapet måtte forholde seg til de samme rammene som Chevron og CNPCs hensyn til sosiale lisens ville se likt ut. En viktig forskjell mellom CNPCs og Chevrons sosiale lisens, er at CNPCs ikke vil kunne legge de samme føringene for dens operasjonelle lisens som Chevrons.

I kapittel 4 ble det redegjort for den kinesiske operasjonelle lisensen gjennom å redegjøre for den Kinas handelsdiplomatiske strategi sammenliknet med den vestlige. Ettersom CNPC er statlig eid, vil den operasjonelle lisensen tilfalle Kina. Kinas strategi skiller seg ut fra den Vestlige gjennom sin vilkårsløse politikk og respekt for afrikanske staters suverenitet gjennom sin ikke-interveneringspolitikk. Dette fører også til at kinesiske selskapers operasjonelle lisens skiller seg ut i fra den vestlige, ved at den ikke tar hensyn til prinsippene til good governance. Kina søker derfor å legitimere sin foretningsdrift gjennom å pleie de bilaterale relasjonene til afrikanske statsledere i stedet for å svare overfor CSR-bevegelsen. Ettersom kinesiske selskaper ikke trenger å

følge de samme kravene som Vestlige selskaper, gir det dem et økonomisk konkurransefortrinn overfor Vestlige bedrifter.

Dette har fått implikasjoner for den Vestlige sektorens autonomi, gjennom at aktørenes forventninger har endret seg. Kinas innpass i Afrika kan derfor sies å ha vært et sjokk for Vestlige aktører på et økonomisk plan. På det politiske planet kan den kinesiske sektorens logikk utfordre den Vestlige ettersom spriket mellom den Vestlige operasjonelle og sosiale lisensen kan sies å ha økt. Dette har skjedd gjennom at Kinas økonomiske makt har endret den internasjonale sektorens spilleregler, gjennom sin konkurransedyktighet. Dersom staters økonomiske interesser går på bekostning av good governance-agendaen, vil spriket mellom den Vestlige operasjonelle og sosiale lisensen forsette å øke. Her vil legitimiteten til CSR stå i fare for å bli undergravd.

Samtidig tyder funnene på at den kinesiske logikken vil følge det internasjonale markedets logikk, og gjennom dette skape et større sprik mellom sin operasjonelle og sosiale lisens. Dette skyldes at det internasjonale markedets logikk domineres av en Vestlig logikk som motstrider ikke-intervenering. Dette viser seg gjennom konsekvensene av kinesiske handel. Dersom kinesiske selskaper ikke har noen annen operasjonell lisens enn til sin egen hjemstat eller CEB, vil Kinas kontroll over selskapene forhandlingsmakt kunne blir utfordret.

Som konklusjon utfordrer Kinas handelsdiplomatiske strategi legitimiteten til CSR gjennom sin konkurransedyktighet. Samtidig er det mye som fremdeles tyder på at det internasjonale markedets logikk utfordrer Kinas ikke-interveneringspolitikk.

Legitimiteten til CSR vil som nevnt i kapittel 2 avhenge av den informasjonen som *når* den internasjonale opinionen.

Kilder

Amao, Olufemi O. "Corporate Social Responsibility, Multinational Corporations and the Law in Nigeria: Controlling Multinationals in Host States", *Journal of African Law*, 52, 1, 89-113. School of Oriental and African Studies.

Alden, Chris. 2007. *China in Africa*. African Arguments. Zed Books Ltd.

API : America's Oil and Natural Gas Industry – The Truth About Oil and Gasoline: An API Primer. 26th of September 2008.

API: America's Oil and Natural Gas Industry – The facts About Oil Industry Mergers, Market Power and Fuel Prices: An API primer.

Bais, Karolien. 2005. *Corporate Social Responsibility: Perspectives from the South*. SOMO - Centre for Research on Multinational Corporations.

Battistella, Dario: *Théories des relations Internationales*. 2006. Presses de la Fondation Nationale Des Sciences Politiques.

Blowfield, Micheal and Frynas, Jędrzej, George. 2005. "Setting new agendas: critical perspectives on Corporate Social Responsibility in the developing world". *International Affairs* 81:3, 499-513.

Claes, Dag Harald: *The Politics of Oil-producer cooperation*. 2001, Westview Press.

Cohn, Theodore H.: *Global Political Economy – Theory and practice*. 2005. Pearson Education.

Copson, Raymond W.. 2007. *The United States in Africa. Bush Policy and Beyond*. Zed Books Ltd.

Corcuff, Philippe: *Les nouvelles sociologies*. 2007. Armand Colin. Paris.

Corporate Watch Report 2006. *What's wrong with Corporate Social Responsibility?*.
Corporate Watch.

Crane, Andrew and Matten, Dirk : *Business Ethics*. 2007. Oxford University Press,
Inc. New York.

Cutler, A. Claire. 2006. "Transnational Business Civilization, Corporations, and the
Privatization of Global Governance", i May, Christopher (red.).2006. *Global
Corporate power*. International Political Economy Yearbook, vol. 15. Kap.10, 199-
225. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Davies, Martyn. 2008. "China's Development Model Comes to Africa. *Review of
African Political Economy*, 35:115, 134-137. ROAPE Publications Ltd.

Dobry, Michel: "Mobilisations multisectorielles et dynamique des crises politiques :
un point de vue heuristique", dans *Revue Francaise de sociologie*, Vol. 24, No. 3. p.
395 – 419. 1983.

Earthrights International. 2007. *Chevron's Footprint in Ecuador, Burma, and Nigeria*.
(http://www.earthrights.org/feature/chevrons_footprint_in_ecuador_burma_and_nigeria.html, 12.11.2008).

Frynas, Jędrzej G.: "The false developmental promise of Corporate Social
Responsibility: evidence from multinational oil companies" *International Affairs* Vol.
81, No. 3. p. 581-598. 2005.

Fuchs, Doris: *Business Power in Global Governance*. 2007. Lynne Rienner Publishers,
Inc.

Garriga, Elisabeth & Melé, Domènec: "Corporate Social Responsibility Theories:
Mapping the Territory" in *Journal of Business Ethics* 53, p. 51-71. 2004. Kluwer
Academic Publishers.

Goldman, Ian & Palan, Ronen. 2006. "Corporate Citizenship", i May, Christopher (red.): *Global Corporate power*. 2006. International Political Economy Yearbook, vol. 15.Kap. 9, 181-197. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Hilsum, Lindsey. 2008. "China faces reality in Africa". *Review of African Political Economy*, 35:115, 137-140). ROAPE Publications Ltd.

Hobbes, Thomas. 2000. *Le Léviathan*, Chapitres 13 à 17. Éditions Gallimard.

Human Rights Watch. 1999-2008: *World report 1999-2007*.

Human Rights Watch.2005. *Rivers and Blood: Guns, Oil and Power in Nigeria's Rivers State* A Human Rights Watch Briefing Paper. February 2005.

Idemudia, Uwafiokun. 2007. "Community Perceptions and Expectations: Reinventing the Wheels of Corporate Social Responsibility Practices in the Nigerian Oil Industry". *Business and Society Review* 112:3, 369-405.

Ifeka, Caroline. 2001. "Oil, NGOs & youths: struggles for resource control in the Niger Delta", *Review of African Political Economy*, 28:87, 99-105. ROAPE Publications Ltd.

Keohane, Robert O & Nye, Joseph S..1989. "Power and Interdependence", i Kap.Betts, Richard K. 2008. *Conflict After the Cold War-Arguments on Causes of War and Peace* Richard. Del 3, 161-167. Pearson Education.

Kernen, Antoine. 2007. "Les strategies chinoises en Afrique: Du pétrole aux bassines en plastique, *Politique Africaine* no 105 – mars 2007.

Klare, Michael and Volman, Daniel. 2006. "America, China & the Scramble for Africa's Oil". *Review of African Political Economy*, 33:108, 297-309. ROAPE Publications Ltd.

Laroche, Josepha: *Politique Internationale*. 2000. *L.G.D.J.*

Lamy, Steven L. 2005. "Contemporary mainstream approaches: neo-realism and neo-liberalism", i Baylis, John & Smith, Steve. 2005. *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*. Kap. 9, 205-224. Oxford University Press.

Lee, Donna & Hudson, David: "The old and new significance of political economy in diplomacy" in *Review of International Studies* 30, p.343-360. 2004. British International Studies Association.

Marks, Stephen. 2008. *China's Mythical Military Menace*.

Fahamu (Oxford). <http://allafrica.com/stories/printable/200810310729.html>, 14.11.2008.

Nigerian National Petroleum Corporation: *2007 Annual Statistical Bulletin*. Corporate Planning & Development Division (CPDD).

Obi, Cyril I.. 2008. "Enter the Dragon? Chinese Oil Companies & Resistance in the Niger Delta", *Review of African Political Economy*, 35:3, 417-434. ROAPE Publications Ltd.

Omeje, Kenneth. 2004. "The state, conflict & evolving politics in the Niger Delta, Nigeria", *Review of African Political Economy*, 31:101, 425 – 440. ROAPE Publications Ltd.

Omeje, Kenneth. 2006. *High Stakes and Stakeholders. Oil Conflict and Security in Nigeria*. Ashgate Publishing, Ltd.

Ougaard, Morten. 2006. "Instituting the Power to Do Good?", i May, Christopher (red.). 2006: *Global Corporate power*. International Political Economy Yearbook, vol. 15. Kap. 11, 227-247. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Pegg, Scott. 2006. "World Leaders and Bottom Feeders": Divergent Strategies Toward Social Responsibility and Resource Extraction", i May, Christopher (red.). 2006. *Global Corporate power*. International Political Economy Yearbook, vol. 15. Kap.12, 249-269. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Potter, David. 2000. "Democratization, "good governance" and development", Allen, Tim & Thomas, Alan (red.). *Poverty and Development Into The 21st Century*, Kap.17, 365-382. The Open University.

Saner, Raymond and Yui, Lichia. 2003. "International Economic Diplomacy: Mutations in Post-Modern Times. *Discussion papers in Diplomacy*, 84. Netherlands Institute of International Relations "Clingendael".

Simons, Marco. 2007. *Chevron to Stand Trial for Human Rights Abuses in Nigeria* (15.august 2007) (http://www.earthrights.org/legalfeature/chevron_to_stand_trial_for_human_rights_abuses_in_nigeria.html, 12.11.2008).

Smukkestad, Oddvar. 1998. *Den innviklede utviklingen. En innføring I økonomisk og politisk utviklingsteori*. Ad Notam Gyldendal.

Spencer, Rebecca. 2004. *Corporate law and Structures. Exposing the roots of the Problem*. Corporate Watch.

Taylor, Ian. 2007. "China's relation with Nigeria", *The Round Table*, 96:392, 631-645.

Transparency International: *Global Corruption Report 2006*.

Thompson, Carol B. (2004) "US trade with Africa: African Growth & opportunity?", in *Review of African Political Economy*, 31:101, 457-474.) ROAPE Publications Ltd.

Thompson, Alex. 2004. *An Introduction to African Politics*. Routledge.

United States Senate Judiciary Subcommittee on Human Rights and the Law.
24.09.2008.

The Oil Industry and Human Rights in the Niger-Delta – Testimony of Nnimmo Bassey
http://www.eraaction.org/publications/presentations/senate_testimony_24_09_2008.pdf,
11.11.2008.

Volman, Daniel 2003: *Oil, Arms and Violence in Africa*, African Security Research
Project. Washington, DC (www.prairienet.org/arcas/military/oilandarms.pdf,
04.11.2008).

Volman, Daniel. 2006. US Military Programs in Sub-Saharan Africa, 2005-07.
(<http://www.prairienet.org/acas/military/military06.bak>, 04.11.2008).

Watts, Michael. 2007. “Petro-insurgency or Criminal Syndicate? Conflict & Violence
in the Niger Delta”. *Review of African Political Economy*, 34:114, 637-660. ROAPE
Publications Ltd.

Willets, Peter. 2005. “Transnational actors and international organizations in global
politics”, i Baylis, John & Smith, Steve. 2005. *The Globalization of World Politics. An
Introduction to International Relations*. Kap. 19, 425-447. Oxford University Press.

Zalik, Anna. 2004. ” The Niger Delta: ”petro Violence” and “partnership
development”, *Review of African Political Economy*, 31:101, 401-424. ROAPE
Publications Ltd.